

Informe INSOCAT per a la millora de l'acció social

**Indicadors socials a Catalunya
en relació al context estatal i europeu**

Núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

**NOVEMBRE 2015
www.acciosocial.org**

Amb la col·laboració de Cristina Valls | sociòloga

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	2
Metodologia: la tria dels indicadors	2
Definicions i anàlisi	3
Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS.....	4
1. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL.....	5
1.1. Taxa AROPE (Taxa de risc de pobresa o exclusió social)	5
1.2. Taxa de risc de pobresa	7
1.3. Pobresa severa	9
1.6. Risc de pobresa per composició de les llars	17
2.1. Ocupació.....	19
2.2. Evolució recent de l'atur.....	21
2.3. Atur de llarga durada.....	23
2.4. Llars sense ocupació.....	26
2.5. Condicions de treball	27
2.6. Ingressos procedents del treball.....	30
3. EDUCACIÓ	33
3.1. Pobresa i nivell formatiu	33
3.2. Abandonament prematur dels estudis.....	34
3.3. Inversió en beques.....	36
4. HABITATGE	37
4.1. Taxa de risc de pobresa per règim de tenença de l'habitatge	37
4.2. Desnonaments.....	37
5. PROTECCIÓ SOCIAL	40
5.1. Aspectes estratègics: transferències socials.....	40
5.2. Renda Mínima d'Inserció	41

ECAS és una federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social que agrupa prop d'un centenar d'organitzacions sense afany de lucre que atenen 800.000 persones l'any. L'atenció directa que presten les organitzacions membres d'ECAS i la tasca de la pròpia federació per vertebrar el sector es fonamenten en la voluntat de transformar la societat per fer-la més justa i igualitària. En la nostra tasca diària prioritzem l'atenció a col·lectius en situació o risc d'exclusió per tal que els drets de totes les persones es facin efectius i possibilitin l'exercici de la plena ciutadania.

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

INTRODUCCIÓ

A Catalunya hi ha **cada vegada més persones en situació de pobresa extrema**. La població catalana que viu amb ingressos inferiors al 40% de la renda mediana no ha parat d'augmentar des dels inicis de la crisi, fins assolir l'11,7% l'any 2014. Alhora, veiem com en un any s'ha duplicat el percentatge de **famílies que pateixen carències materials greus**: 16,8% de la població el 2014 davant el 7,8% el 2013.

La situació de pobresa extrema afecta especialment determinats col·lectius: **famílies amb fills a càrrec, famílies monoparentals i persones migrades**. La xarxa social, relacional, resulta molt important per pal·liar aquestes situacions, tal com mostren les dades que reflecteixen el **suport econòmic de la gent gran als seus fills i néts** gràcies als ingressos de les pensions, encara que siguin minses. En aquest sentit, les persones migrades pateixen una dificultat afegida degut a la manca o debilitat de xarxes socials i familiars.

Aquesta sisena edició de l'informe INSOCAT mostra també com **la societat catalana és cada vegada més desigual**. Es dona una **creixent polarització social**: els rics són cada vegada més rics, els pobres cada vegada més pobres, i la classe mitjana s'afebleix (fet preocupant tenint en compte que és el motor econòmic de la societat).

Les causes d'aquesta situació són múltiples, però l'evolució dels darrers anys ens obliga a posar l'accent en la **precarietat del mercat laboral** i en els **dèficits del sistema de protecció social**. La darrera reforma laboral ha donat lloc a un clar deteriorament de les condicions laborals (davallada dels salaris, increment de la temporalitat, reducció del volum de treballadors acollits a convenis, etc.) i a un **increment de l'atur juvenil i de l'atur llarga durada**. El fenomen dels **treballadors pobres**, del qual alertàvem a l'INSOCAT de 2014, s'ha consolidat: segons les darreres dades, un 11,7% de les persones amb feina tenen uns ingressos que no superen el llindar de la pobresa.

El volum de població en situació de pobresa i vulnerabilitat planteja **interrogants sobre el sistema de protecció social**, molt limitat per la forta vinculació de la major part de les prestacions a les trajectòries laborals. La devaluació salarial fa que cada vegada sigui més necessari comptar amb dos sous per tirar endavant una llar i **manquen ajuts per als infants i les famílies**, la qual cosa explica els **alta taxa de pobresa infantil**: el 28,8% dels menors de 16 anys està en risc de pobresa.

El context actual planteja la necessitat de **reformular el model de protecció social**, que no va ser concebut per afrontar la pobresa des d'una perspectiva global i preventiva. Cal **simplificar el sistema i unificar i compactar els ajuts** en una prestació gairebé única per agilitzar i millorar la seva eficiència, i sobretot **garantir a tothom els ingressos mínims per a una vida digna**, tal com preveu l'art. 24.3 de l'Estatut de Catalunya i reclama la ILP per una Renda Garantida de Ciutadania.

Metodologia: la tria dels indicadors

A l'hora d'utilitzar un grup d'indicadors per a aquest informe, ens hem basat en els indicadors europeus de pobresa i exclusió social consensuats a nivell polític, acadèmic i de la

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

societat civil a la Cimera de Lisboa de l'any 2000 i que permeten comparar els resultats de les polítiques estatals en funció d'uns objectius comuns de lluita per a la inclusió social. Ara ens trobem en el marc de l'Estratègia Europa 2020, que ha marcat uns objectius europeus i estatals per reduir l'exclusió social en aquest termini.

L'eina principal per a l'estudi dels processos d'exclusió socials i les situacions de pobresa és l'Enquesta de Condicions de Vida, consensuada a escala europea i que és la font principal de les dades d'aquest informe.

Així doncs, el conjunt de dades que presentem graviten a l'entorn d'aquest consens europeu. L'informe detalla els Indicadors de Laeken disponibles en l'àmbit català i els complementa amb altres indicadors que ens aproximen a la realitat de la pobresa i l'exclusió social al nostre país, com per exemple les dades referents a les execucions hipotecàries o a la inversió en beques d'educació. En la mesura del possible, es presenta una comparació de dades a nivell català, espanyol i europeu, i es segmenten en funció de les variables de sexe, edat, nivell educatiu, origen, activitat econòmica i règim de residència.

Per últim, cal esmentar algunes consideracions metodològiques. Des de l'any 2013, l'Idescat ha incorporat canvis metodològics que milloren la informació sobre els ingressos de les llars: ara es combina la informació que donen els informants/enquestats amb la dels registres administratius. Aquests canvis van produir un trencament amb els resultats de les edicions anteriors, i és per aquest motiu que hi pot haver variacions si ens fixem en edicions anteriors de l'INSOCAT. De fet, l'Idescat ha recalculat les dades dels anys 2009-2012 i s'han publicat sèries retrospectives que permeten poder fer una anàlisi comparativa del període 2009-2014, però al no disposar de dades actualitzades de l'any 2008 no es pot analitzar com ha evolucionat la taxa de pobresa des de l'inici de la crisi.

Per últim, volem fer constar el dèficit de dades estadístiques que suposa el fet que la taxa de pobresa tingui en compte els ingressos de les persones, però no la despesa que cal per a cobrir les necessitats bàsiques. Mentre no es pugui disposar d'aquesta correlació la fotografia de la pobresa serà incompleta, ja que es desconeix l'esforç que suposa per a una família el pagament de despeses tan bàsiques com l'habitatge o els subministres de llum i aigua. Així mateix, caldria afinar més en la detecció de perfils de pobresa extrema mitjançant el creuament de variables com la taxa de pobresa, la nacionalitat, el tipus d'activitat, la formació, el tipus de llar, l'edat o el sexe.

Per què aquests indicadors?

- Perquè hi ha consens en l'àmbit europeu
- Perquè són comparables a escala europea
- Perquè, dels que compleixen els dos requisits anteriors, són els disponibles per a Catalunya

Definicions i anàlisi

Cadascun dels epígrafs de l'informe s'obre amb una definició dels conceptes i inclou una anàlisi de les dades corresponents a cada punt. La majoria de les definicions estan basades en les de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), adaptades a un llenguatge més entenedor en la mesura del possible.

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

En aquesta edició de l'INSOCAT, per primera vegada les dades quantitatives es complementen amb aportacions qualitatives de professionals d'entitats d'ECAS. S'han obtingut a través d'un *focus grup* amb l'objectiu de contrastar, ampliar i il·lustrar la realitat que mostren les dades. Han participat d'aquesta sessió diversos membres de la vocalia de Pobresa d'ECAS i altres persones vinculades a entitats de la federació: Teresa Crespo (ECAS), Mercè Darnell (Càritas Diocesana de Barcelona), Ferran Busquets (Arrels Fundació), Roger Garcia (Casal dels Infants), Karmele Equiza (Fundació Adsis), Roger Fe (Centre d'Acollida ASSIS) i Jordi Foix (Els Tres Turons).

1. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL

1.1. Taxa AROPE (Taxa de risc de pobresa o exclusió social)

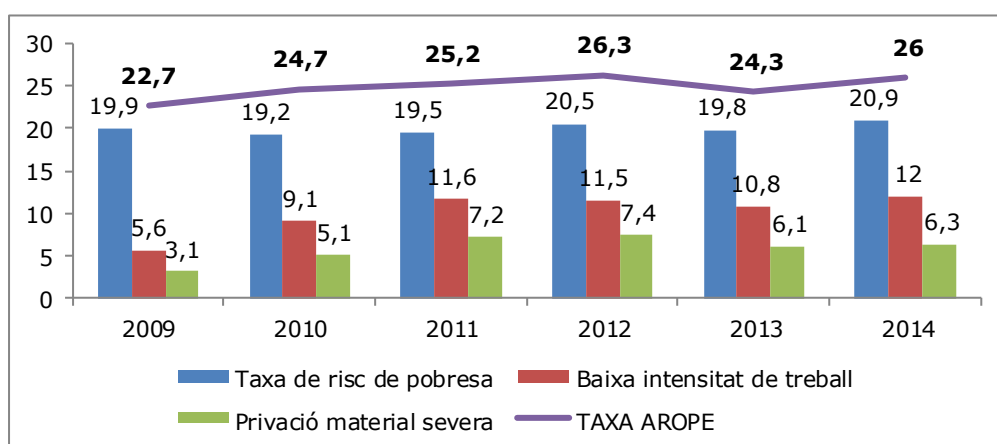
Definició La taxa AROPE¹ (acrònim de l'anglès *At-risk-of poverty and exclusion*) té en compte tres altres indicadors: la població que viu sota el llindar de pobresa (persones que viuen en llars amb una renda inferior al 60% de la mitjana de la renda nacional), la població afectada per una privació material severa (no poden permetre's el pagament de quatre dels següents nou ítems: hipoteca, lloguer o pagaments a termini; manteniment de l'habitatge a una temperatura adequada; una setmana de vacances l'any; un àpat amb carn, pollastre o peix cada dos dies; telèfon; televisió; rentadora; cotxe; despeses imprevistes) i la població amb baixa intensitat de treball per llar (nombre de mesos treballats durant l'any per part de tots els membres de la llar en edat laboral en relació als mesos que teòricament podrien treballar; una intensitat de treball igual o inferior a 0,20 es considera baixa).

Taula 1. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, 2009-2014 (%)

	Taxa de risc de pobresa	Baixa intensitat de treball	Privació material severa	TAXA AROPE
2009	19,9	5,6	3,1	22,7
2010	19,2	9,1	5,1	24,7
2011	19,5	11,6	7,2	25,2
2012	20,5	11,5	7,4	26,3
2013	19,8	10,8	6,1	24,3
2014	20,9	12,0	6,3	26,0

Font: Idescat. A partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE
Càlcul efectuat sobre la població de 18-59 anys i aplicat a la població de 0 a 59 anys

Gràfica 1. Taxa AROPE i els seus components a Catalunya, 2009-2014 (%)

Font: Idescat. A partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

¹ El febrer de 2013 l'Idescat va publicar una revisió de les dades de la taxa AROPE de la sèrie temporal 2008-2011. Aquesta revisió ha afectat dos dels tres components de la taxa, en concret la privació material severa i la baixa intensitat de treball. Això comporta un canvi en el valor d'aquesta taxa. La revisió ha consistit a incorporar els "no consta" en el cas de la privació material severa i en l'aplicació d'una nova categorització de l'edat en la baixa intensitat de treball, per tal de garantir una total coherència metodològica amb la informació publicada en l'àmbit europeu.

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Taula 2. Taxa AROPE segons variables, Catalunya, 2014 (%)

	Taxa AROPE
Sexe	
Homes	25,2
Dones	26,8
Edat	
Menys de 18	32,9
18 a 64	26,9
65 anys i més	15,3
Activitat	
Ocupat	15,5
Aturat	53,9
Jubilat	14,0
Nacionalitat	
Espanyola	21,7
Estrangera	55,2

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Anàlisi

- La taxa AROPE permet fer una **valoració global i qualitativa** de la situació de la persona, reflectint el caràcter multifactorial de la pobresa. En els cinc darrers anys **ha passat del 22,7% al 26%**. Això vol dir que **una quarta part de la població catalana està, com a mínim, en una d'aquestes situacions**: per sota del llindar de risc de pobresa (20,9%), vivint en llars amb privació material severa (6,3%) o vivint en llars amb baixa intensitat de treball (12%).
- Els indicadors que empitjoren de manera més accentuada són la **baixa intensitat del treball**, que passa del 5,6% el 2009 al **12% el 2014**, i la privació material severa, que també es duplica amb escreix: passa del 3,1% al 6,3%.
- Un terç de la població menor de 18 anys està en risc de pobresa i exclusió. Les persones en situació d'atur són les més afectades per la situació de pobresa (el 53,9% l'any 2014 davant el 15,5% de les persones ocupades), però el col·lectiu més castigat és la població d'origen immigrant: el 55,2% està en situació de pobresa i exclusió social. En definitiva cal constatar que **l'anàlisi interrelacional de diferents dades ens proporciona una perspectiva molt més propera a la situació de la població que pateix un conjunt de dèficits i dificultats que defineixen la veritable realitat de la pobresa**.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"La pobresa no té a veure només amb la manca de recursos econòmics; és complexa i multifactorial. Comporta no poder ser autònom per prendre decisions, no poder assumir compromisos perquè cal viure al dia... Processos que deteriorenen progressivament la persona." **Teresa Crespo**, ECAS

"Les dades ens permeten veure els ingressos, que baixen, però no es relacionen amb les despeses, que pugen. No es parla de què li queda a una família per passar el mes després de pagar l'habitatge, la llum..." **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona

"La pobresa està relacionada amb la salut: comporta problemes de salut general a la família, d'alimentació en els infants, de salut mental en els adults que sovint fan augmentar el consum d'ansiolítics..." **Jordi Foix**, Els Tres Turons

“Les persones migrades han d’afegir a la seva situació econòmica precària l’estigma del seu origen. Pateixen encara més deshumanització: no són un factor de producció com per ara dir-los ‘ves-te’n al teu país’. Han arrelat, tenen fills aquí, són veïns i veïnes dels barris i formen part del ‘nosaltres’... Ens preocupa com viuen això i com ho viuen els seus fills.”
Roger Garcia, Casal dels Infants

1.2. Taxa de risc de pobresa

Definició | Percentatge de persones que viuen en llars amb una renda disponible equivalent inferior al 60% dels ingressos medians corresponents al tipus de llar.

Taula 3. Taxa de risc de pobresa a Catalunya, Espanya i UE, 2013-2014 (%)

	2013	2014
Catalunya	19,8	20,9
Espanya	20,4	22,2
Unió Europea	16,6	17,2

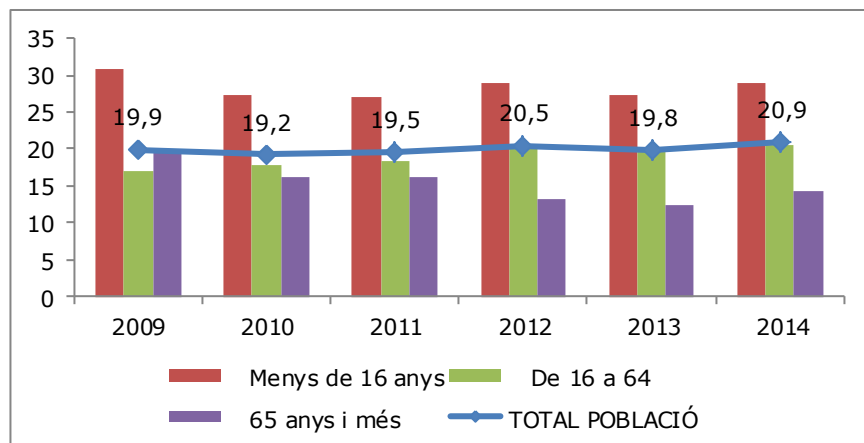
Font: Idescat. A partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE : No disponible

Taula 4. Taxa de risc de pobresa a Catalunya. Per sexe i grups d'edat, 2009-2014 (%)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total HOMES	17,9	17,5	18,1	19	20,7	20,2
De 16 a 64	15,1	17,2	17,3	18,5	20	19,3
65 anys i més	17,9	12,7	13	10,8	10,7	13,4
Total DONES	21,9	20,8	20,8	22	18,8	21,6
De 16 a 64	19	18,5	19,4	22	19,5	21,8
65 anys i més	23,8	19	18,9	15,1	13,7	15,1
TOTAL POBLACIÓ	19,9	19,2	19,5	20,5	19,8	20,9
Menys de 16 anys	30,7	27,3	26,9	28,8	27,3	28,8
De 16 a 64	17,0	17,8	18,4	20,2	19,8	20,6
65 anys i més	19,9	16,3	16,3	13,3	12,4	14,4

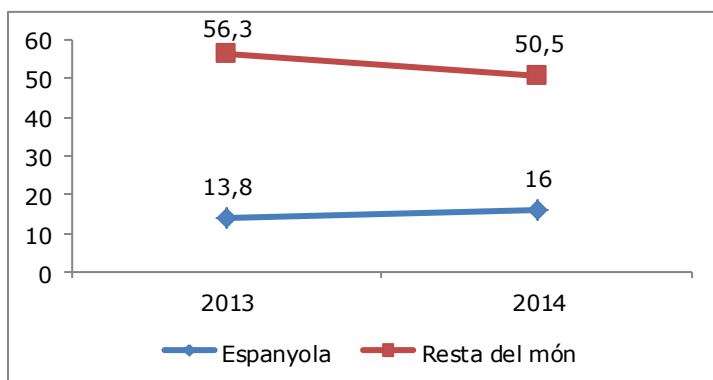
Font: Idescat. A partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE

Gràfica 2. Taxa de risc de pobresa a Catalunya. Per grups d'edat, 2009-2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Gràfica 3. Taxa de risc de pobresa a Catalunya per nacionalitat (16 anys i més) (%)

Font: Idescat. A partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE

Anàlisi

- La taxa de risc de pobresa està condicionada per la **caiguda de les rendes mitjanes a les llars catalanes**, que han passat de 33.064 euros l'any 2009 a 30.407 el 2014. En una situació de davallada generalitzada dels ingressos familiars, el valor relatiu o percentatge de la pobresa no augmenta o fins i tot pot disminuir. Si la taxa es calculés en base al nivell d'ingressos anterior a la crisi, la incidència de la pobresa seria molt més alta.
- Segons aquest indicador, el **20,9% de la població catalana es troba en situació de risc de pobresa**, una situació que afecta un 1,1% més de la població que l'any anterior. Aquesta taxa se situa per sota la mitjana espanyola (22,2% el 2014) però cinc punts per sobre de la mitjana de la Unió Europea que era del 17,2%².

² La taxa de pobresa de l'any 2008 està calculada amb una metodologia diferent a la taxa de pobresa dels anys 2009-2014, fet que comporta un trencament de la sèrie i per això no són comparables (malgrat la importància de poder observar l'evolució de la taxa de risc de pobresa des de l'inici de la crisi econòmica). El canvi metodològic va consistir

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

- Si analitzem la taxa de pobresa en funció de les variables sexe i edat, observem com les persones **més afectades per la pobresa continuen sent les dones**, el 21,6% de les quals estan en risc de ser pobres l'any 2014 davant el 20,2% dels homes.
- El percentatge de població menor de 16 anys en risc de pobresa (28,8%) ha baixat respecte el 2009, però ha augmentat 1,5 punts respecte el 2013 i és **molt superior a la mitjana de la Unió Europea** (19,9% el 2013). L'elevat percentatge posa de manifest la debilitat del sistema de protecció social i la **poca capacitat de les inversions públiques, molt més baixes que la mitjana europea, per reduir la pobresa infantil**.
- El **descens de la taxa de risc de pobresa entre la gent gran** (15,1% de les dones de 65 anys i més l'any 2014, gairebé vuit punts menys que el 2009, quan eren el 23,8%) s'explica pel manteniment –o fins i tot lleuger increment en alguns casos– de les pensions durant la crisi. L'altra cara d'aquesta dada positiva és que, en molts casos, la **gent gran ha de mantenir la família** i acaba repartint els ingressos procedents de les pensions amb els fills i néts, i fins i tot desprenent-se en ocasions dels estalvis que hagin pogut aconseguir al llarg de la seva vida.
- Tal i com s'ha vist en la taxa AROPE, la taxa de risc de **pobresa afecta de manera molt més directa la població migrant**. L'any 2014 la taxa de risc de pobresa de les persones d'origen estranger era del 50,5.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"La pobresa infantil és pobresa familiar. El concepte de pobresa infantil està servint perquè és molt més fàcil ajudar els nens, pagant el menjador escolar per exemple, que ajudar els pares amb una renda garantida per les famílies. Els nens no viuen sols, viuen al si de famílies pobres". **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona

"Hi hauria més pobresa infantil si no fos perquè la gent gran està ajudant les famílies: hi ha barris de Barcelona amb bosses de pobresa i població envellida on són els avis els que mantenen els fills de parelles joves a l'atur." **Jordi Foix**, Els Tres Turons.

1.3. Pobresa severa

Definicions

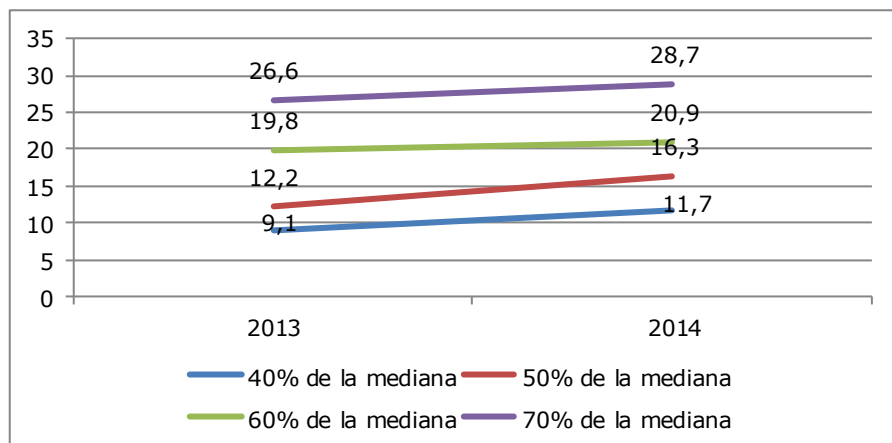
Severitat: Percentatge de persones que viuen en llars amb una renda total disponible equivalent inferior al 40%, al 50% i al 70% de la mediana de la renda nacional disponible equivalent per a aquella llar. L'objectiu d'aquest indicador és mesurar el grau de sensibilitat de la taxa de risc de pobresa, posant-la en relació amb altres indicadors propers i permetent una major aproximació a la mesura de la pobresa i la pobresa extrema. El llindar definit per a mesurar la taxa és del 60% i aquest indicador cerca els llindars contigus (70%, 50% i 40%) de tal manera que és possible veure com afecten petits canvis en la variació de la renda.

Bretxa del risc de pobresa: Mostra en percentatges la distància entre la mediana dels ingressos equivalents a la població en risc de pobresa i el llindar. És a dir és un valor relatiu que mostra "com de

en incorporar dades de l'Agència Tributària per calcular la renda i la taxa de pobresa. Les taxes de pobresa que es presenten en aquest INSOCAT són diferents de les taxes presentades a INSOCATS anteriors degut a aquest canvi metodològic.

pobres són els pobres". Si el valor és elevat pot indicar una major diferència d'aquest grup respecte els que estan per sobre del llindar o bé una elevada dispersió dels ingressos dins del grup de risc, cosa que implicaria una major desigualtat dins del grup. Per poder extreure conclusions globals, cal combinar-lo amb els altres indicadors que fan referència als ingressos.

Gràfica 4. Taxa de risc de pobresa segons diferents llindars a Catalunya, 2013-2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Taula 5. Bretxa del risc de pobresa a Catalunya, Espanya i Unió Europea. Per grups d'edat, 2014 (%)

	Catalunya	Espanya	Unió Europea
Menys de 18 anys	38,4	35,1	26,3
De 18 a 64 anys	38,7	33,0	27,0
65 anys i més	15,2	15,0	16,5
Total població	37,3	31,6	24,7

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE i Eurostat

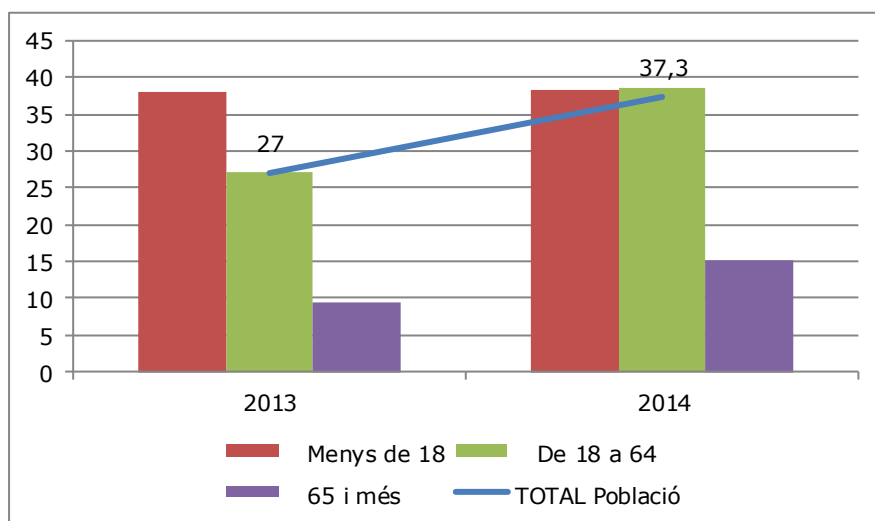
Taula 6. Bretxa de risc de pobresa per sexe i edats. 2013-2014 (%)

	2013	2014
TOTAL Homes	27,0	38,4
Menys de 18	38,0	38,7
De 18 a 64	26,2	39,5
65 i més	10,9	15,2
TOTAL Dones	27,1	37,2
Menys de 18	38,8	37,5
De 18 a 64	29,4	38,4
65 i més	8,3	13,5
TOTAL Població	27,0	37,3
Menys de 18	38,0	38,4
De 18 a 64	27,1	38,7
65 i més	9,5	15,2

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Gràfica 5. Bretxa de risc de pobresa per edats. 2013-2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Anàlisi

- Les **dades de pobresa severa resulten alarmants**: l'any 2014 l'11,7% de la població catalana viu amb ingressos inferiors al 40% de la renda mediana, una situació que l'any 2013 patia el 9,1% de la població. Per tant, **creix el nombre de persones en situació de pobresa extrema**.
- La bretxa del risc o intensitat de la pobresa permet veure quins són els grups on el risc de pobresa és més intens. La bretxa ha augmentat 10 punts en el darrer any: 37,3% el 2014, davant el 27% del 2013. Per edats, **els menors de 18 anys i les persones de**

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

18 a 64 anys són les que tenen una major intensitat de risc de pobresa, amb un 38,4% i un 38,7% respectivament. En canvi, **la població de 65 anys i més són les que tenen una menor intensitat al risc de pobresa**, amb el 15,2% com s'ha comentat anteriorment. Com ja hem apuntat en altres apartats, avui la pobresa infantil, és a dir la pobresa de les famílies amb fills dependents, són les que pateixen una major severitat de la pobresa. Pel contrari, la gent gran pot mantenir mínimament les condicions de vida gràcies a l'efecte de les pensions que assegurin uns ingressos encara que siguin minsos.

- Les **causes de la pobresa severa** tenen a veure amb les mesures d'austeritat en matèria de protecció social, la precarietat del mercat laboral i el creixement de les desigualtats degut a l'enriquiment de la població amb més ingressos i la manca de progressivitat del sistema fiscal. L'evolució dels darrers anys ens ha portat a **una societat més pobre**, en la qual la profunditat i la severitat de la pobresa són cada dia més grans.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

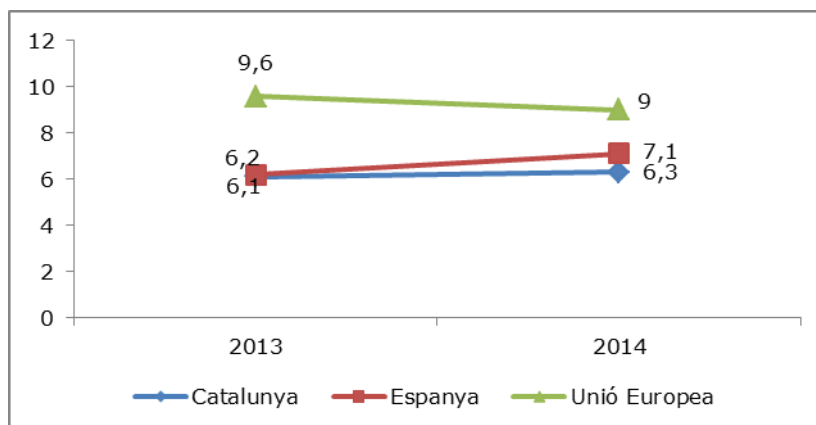
"Hi ha famílies amb fills que degut a la situació extrema i a les cues als serveis socials vénen a la Xarxa de Persones Sense Llar a preguntar si hi ha feina. El senyor Tomàs, per exemple, cobra una paga de 426 euros perquè té un trastorn de personalitat i no té xarxes socials, ni amics, ni família. No podem fer res més que acompanyar-lo, i probablement l'estarem acompanyant sempre." **Roger Fe**, Centre d'Acollida Assís

"Hi ha joves en situació d'irregularitat sobrevinguda perquè els pares han perdut la feina i això els ha portat a perdre el permís de residència. Aquests xavals queden desprotegits, sense papers, malgrat haver estudiat aquí la primària, la secundària... Sense permís de residència ni de treball només podran treballar en negre. Com els passa a alguns joves extutelats per l'Administració, que moltes vegades surten del centre amb permís de residència, però no de treball. Són una bomba de rellotgeria." **Karmele Equiza**, Fundació Adsis

1.4. Privació material severa

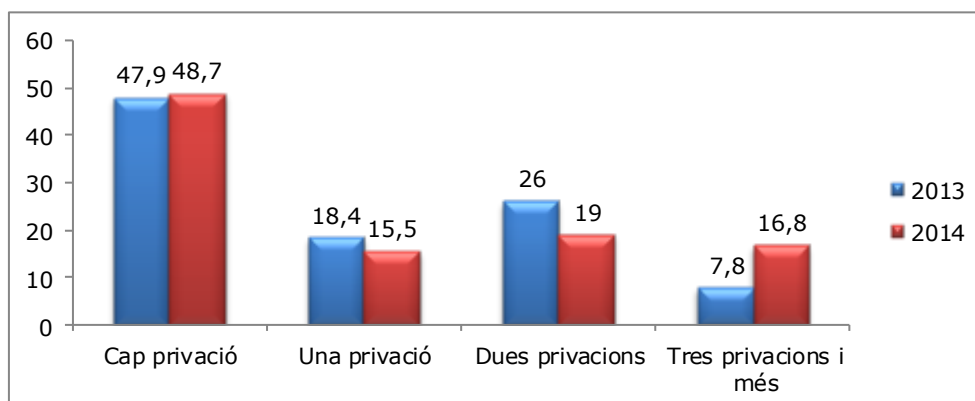
Definició | Percentatge de població que viu en llars que no es poden permetre com a mínim quatre dels següents nou ítems: pagar la hipoteca, lloguer o pagaments a termini; mantenir l'habitatge a una temperatura adequada; una setmana de vacances l'any; un àpat amb carn, pollastre o peix cada dos dies; telèfon; televisió; rentadora; cotxe; fer front a despeses imprevistes, segons indica la taxa AROPE.

Gràfica 6. Població amb privació material severa a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2013-2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Gràfica 7. Població per nombre de privacions materials severes a Catalunya, 2013-2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

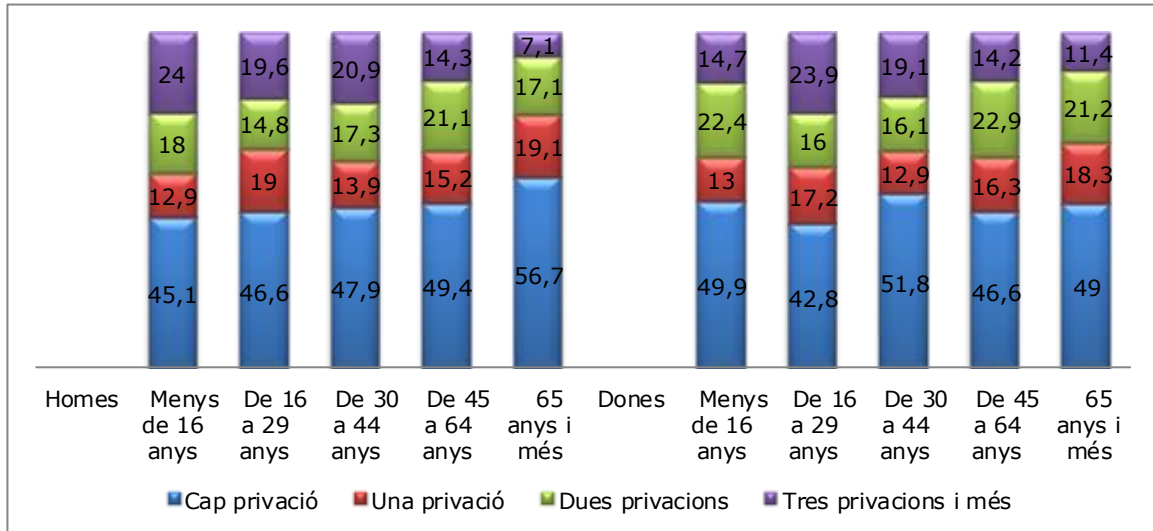
Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Taula 7. Població per nombre de privacions materials per sexe, grups d'edat, nacionalitat, tipus d'habitatge i activitat a Catalunya, 2014 (%)

	Cap privació	Una privació	Dues privacions	Tres privacions i més
Sexe				
Homes	49	15,6	18	17,4
Dones	48,3	15,5	19,9	16,3
Edat				
Menys de 16 anys	47	13	20	20
De 16 a 29 anys	44,7	18,1	15,4	21,8
De 30 a 44 anys	49,9	13,4	16,7	20
De 45 a 64 anys	48	15,7	22	14,2
65 anys i més	52,3	18,7	19,5	9,5
Nacionalitat (16 anys i més)				
Espanyola	51,8	15,8	18,4	14,0
Estrangera	22,1	18,6	21,5	37,7

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Gràfica 8. Població per nombre de privacions materials a Catalunya. Per sexe i

grups d'edat, 2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Taula 8. Població amb privació material per tipus de privacions a Catalunya, 2013-2014 (%)

Privació material	2013	2014
Vacances mínim una setmana l'any	43,6	42,6
Carn, pollastre o peix almenys cada dos dies	2,0	3,1
Mantenir l'habitatge a temperatura adequada	5,2	9,3
Capacitat per fer-se càrrec de despeses imprevistes	40,0	41,1
Retards en pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal	9,8	9,9
No es pot permetre disposar de cotxe	7,3	6,6
No es pot permetre disposar d'ordinador personal	6,4	5,7

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Anàlisi

- L'any 2014 **la meitat de la població catalana** (concretament el 51,3%) **pateix alguna privació material**. I d'aquest percentatge, el 19% pateix dues privacions materials. La principal privació material dels catalans és **no poder fer vacances almenys una setmana l'any** (que afecta el 42,6% de la població), seguida per **no poder fer-se càrrec de despeses imprevistes** (41,1%) i pel retard en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge (9,9%).
- La privació material **té a veure amb situacions de vulnerabilitat com ser dona gran, ser jove, estar en situació d'atur o ser**. Els joves tenen un nivell de privació material important (el 40% dels joves menor de 16 anys i el 37,2% dels joves entre 16 i

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

29 anys tenen dues o més privacions materials). Les dones de més de 65 anys també són un sector de població amb més privacions materials (el 32,6% té dues o més privacions davant el 24,1% dels homes). Ara bé, una vegada més és la població d'origen migrant la que pateix més privacions materials: el 37,7% de la població estrangera de 16 anys i més tenen tres privacions i més davant el 14% de la població de nacionalitat espanyola.

- **Augmenten les situacions de carències materials greus.** Mentre l'any 2013 el 7,8% de la població tenia tres privacions materials o més, l'any 2014 aquest percentatge puja fins al 16,8% de la població. Aquest increment contrasta amb el descens del percentatge de població que té una o dues privacions. Cal destacar que es duplica el percentatge de població que en un any passen a viure situacions de carències greus, el què significa que **la pobresa severa està augmentant significativament entre persones que ja es trobaven en situacions de pobresa.** És a dir s'ha produït una evolució que ha fet que la pobresa existent abans de la crisi, avui hagi empitjorat les seves condicions.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"Moltes famílies el que més agraeixen és que les escoltis. Tenen la sensació d'estar absolutament estigmatitzats perquè no tenen ni un espai on compartir el que els passa. Els infants viuen l'angoixa dels pares per no poder oferir-los les coses més indispensables, des de celebrar una festa d'aniversari a fer activitats extraescolars, i és molt important fomentar espais on puguin treballar conjuntament com estan vivint la situació." Roger Garcia, Casal dels Infants

"El fet de viure al dia afecta clarament el futur de les persones. En situacions de pobresa extrema la planificació desapareix, i desapareixen per tant les decisions pensades." **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona

1.4. Desigualtat d'ingressos

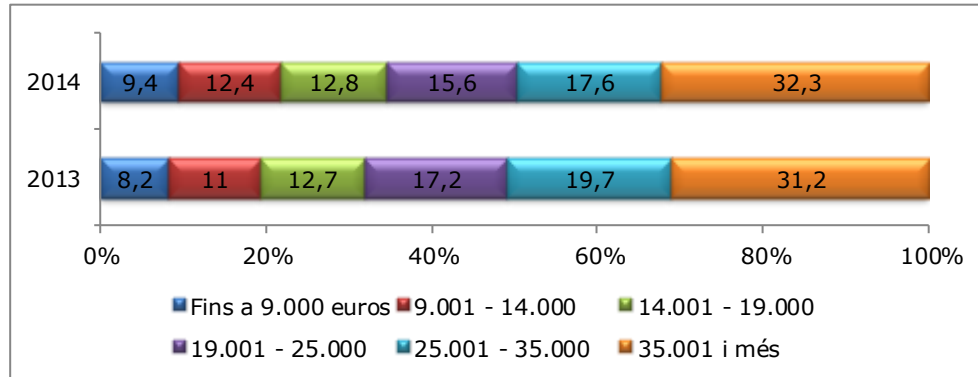
Definicions

Renda neta: Renda bruta menys l'impost sobre la renda, els impostos sobre el patrimoni i les cotitzacions obligatòries dels empresaris, assalariats, autònoms i desocupats (si s'escau) a la Seguretat Social i a les transferències trameses entre llars.

Índex de Gini: Mesura el grau de desigualtat entre els ingressos d'una comunitat. El rang dels valors és d'entre 0 i 1 (el valor 1 correspon a la màxima desigualtat i el 0 a la màxima igualtat). L'índex de Gini permet comparacions territorials i temporals, possibilitant una anàlisi que palesa l'augment o la disminució de la desigualtat econòmica.

S80/20: L'índex de ràtio S80/20 mesura la desigualtat en la distribució a través de ràtios entre percentils. S'interpreta com la proporció dels ingressos totals percebuts pel 20% de la població amb majors ingressos en relació a la percebuda pel 20% de la població amb menors ingressos.

Gràfica 9. Llars per trams d'ingressos nets anuals a Catalunya, 2013-2014 (%)

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

La renda de les llars es correspon a l'any natural anterior a l'enquesta

Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

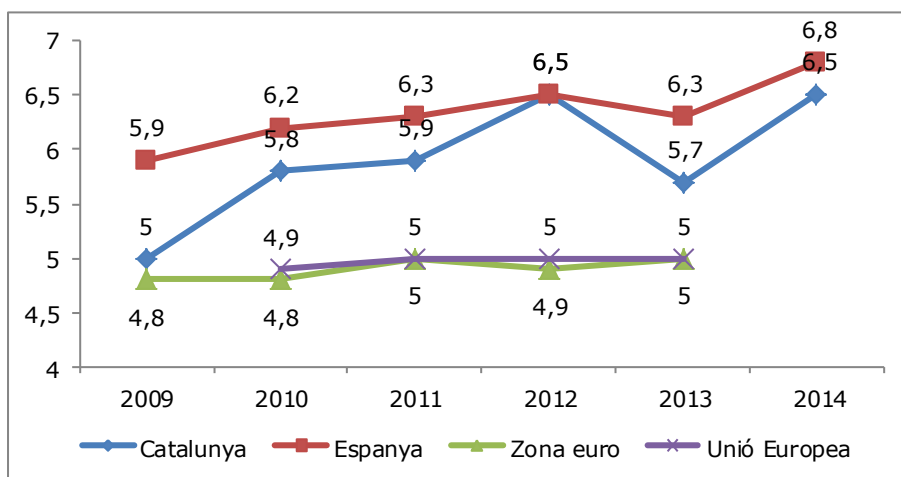
Taula 9. Indicadors de distribució personal de la renda i de desigualtats

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Índex de Gini	0,322	0,327	0,321	0,326	0,319	0,33
S80/S20	5,6	5,9	5,5	6,1	5,7	6,5

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

La renda recollida correspon a l'any natural anterior al de l'enquesta

Gràfica 10. Desigualtat de la distribució de la renda (S80/S20)

Unitat: Desigualtat de renda entre el quintil superior i el quintil inferior : No disponible

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

La renda recollida correspon a l'any natural anterior al de l'enquesta

Anàlisi

- Malgrat la distribució dels ingressos de les famílies no està patint variacions gaire acusades, sí que s'observa una **tendència d'augment de la proporció de famílies que viuen amb menys ingressos**. L'any 2014, **el 9,4% de les llars catalanes viuen amb ingressos inferiors o iguals a 9.000 euros**, un 1,2 % més que l'any anterior. En canvi, les llars amb ingressos superiors als 35.000 euros representen el 32,3% (un punt per sobre l'any anterior).
- Des de l'inici de la crisi econòmica hi ha hagut un **increment de les desigualtats a Catalunya**. L'any 2014 l'índex de Gini a Catalunya és el 0,33. Si ens fixem amb l'evolució d'aquest índex en el període 2009-2014, s'observa que s'ha mantingut en els primers anys però que augmenta lleugerament a partir del 2013 (passant del 0,31 el 2013 al 0,33 al 2014).
- L'**increment de les desigualtats** es reflecteix en l'índex S80/20, que passa del 5,6 l'any 2009 al 6,5 l'any 2014. Així vol dir que el 2014 el 20% de la població amb un nivell econòmic més alt guanya 6,5 vegades el que guanya el 20% de la població amb un nivell econòmic més baix. La **polarització social** es resumeix en què els rics són cada vegada més rics i els pobres, més pobres, alhora que es constata l'**empobriment de la classe mitjana**. En la mesura en què aquesta es redueix i s'afebleix, es posa en risc la cohesió social i el seu rol de motor econòmic.

1.6. Risc de pobresa per composició de les llars

Definició | Percentatge de persones que viuen en llars la renda disponible de les quals és inferior al llindar de risc a la pobresa per aquell tipus de llar.

Taula 10. Llindar de risc de pobresa a Catalunya segons tipus de llar, 2013-2014 (euros anuals)

	2013	2014
Llar d'una persona	9.422,6	9.767
Llar de dos adults	12.249,4	15.628
Llar d'adult i dos infants	15.076,2	14.651
Llar de dos adults i dos infants	14.133,9	20.512

Font: Idescat, a partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE.

Nota 1: Ingressos nets anuals de les llars corresponents a l'any natural anterior al de l'enquesta.

Nota 2: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

**Taula 11. Taxa de risc de pobresa per composició de les llars a Catalunya (%),
2013-2014**

	2013	2014
Sense fills a càrrec*	14,5	14,3
Unipersonal	21,6	23,4
Dos adults sense fills a càrrec	14,1	14,7
Altres llars sense fills a càrrec	10,8	7,5
Amb fills a càrrec	24,8	27
Un adult amb un o més fills a càrrec	43,3	42,8
Dos adults amb un o més fills a càrrec	24,1	25,6
Altres llars amb fills a càrrec	22,8	27
Total	19,8	20,9

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

**Fill a càrrec: es consideren fills dependents la població menor de 16 anys i la població entre 16 i 24 anys que viuen almenys amb un dels pares i que són econòmicament inactius*

Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Anàlisi

- El llindar de risc de pobresa varia en funció dels ingressos mitjos anuals, condicionant el percentatge de persones que es troben sota aquest llindar. El llindar d'ingressos anuals sota el qual una persona entra en risc de pobresa l'any 2014 és de **9.767 euros nets anuals per a les llars d'una persona**, lleugerament superior que el 2013. De la mateixa manera també augmenta el llindar de risc de pobresa en les llars de dos adults i en les llars de dos adults i dos infants però disminueix en les llars amb un adult i dos infants.
- Segons la composició de les llars, el risc de pobresa és més accentuat en les llars amb fills a càrrec i especialment en el cas d'un adult amb un o més fills a càrrec, amb una taxa de pobresa del 42,8% l'any 2014. Així doncs, **són les llars monoparentals, que en més del 90% dels casos estan encapçalades per dones les que tenen un risc de pobresa més elevat**, gairebé el doble que les llars formades per dos adults amb un o més fills a càrrec (25,6%). El segon tipus de llars amb més risc de pobresa són altres llars amb fills a càrrec, fet que torna a demostrar la vulnerabilitat de la població infantil i la poca eficàcia de les polítiques socials per afrontar aquesta situació.
- L'informe 2014 de Càritas Diocesana de Barcelona confirma aquestes dades i explica que les persones ateses són cada vegada més pobres i tenen més necessitats no cobertes. Segons aquest informe només el 33% de la població catalana pot tenir una vida digna i plena, socialment integrada. 1 de cada tres persones ateses per Càritas és menor i la meitat de les llars ateses són famílies amb fills de les quals 1 de cada 3 són llars monomarentals, la qual cosa ens confirma que les dones amb fills a càrrec és un dels col·lectius vulnerables que pateixen fortament els efectes de la crisi.

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"En les famílies monoparentals el risc de pobresa és més gran perquè majoritàriament és la mare qui treballa i ha d'atendre els fills, amb menys possibilitats de tenir ingressos i dedicar temps de qualitat als infants degut a les llargues jornades de feina. No arriben a tot." **Karmele Equiza**, Fundació Adsis.

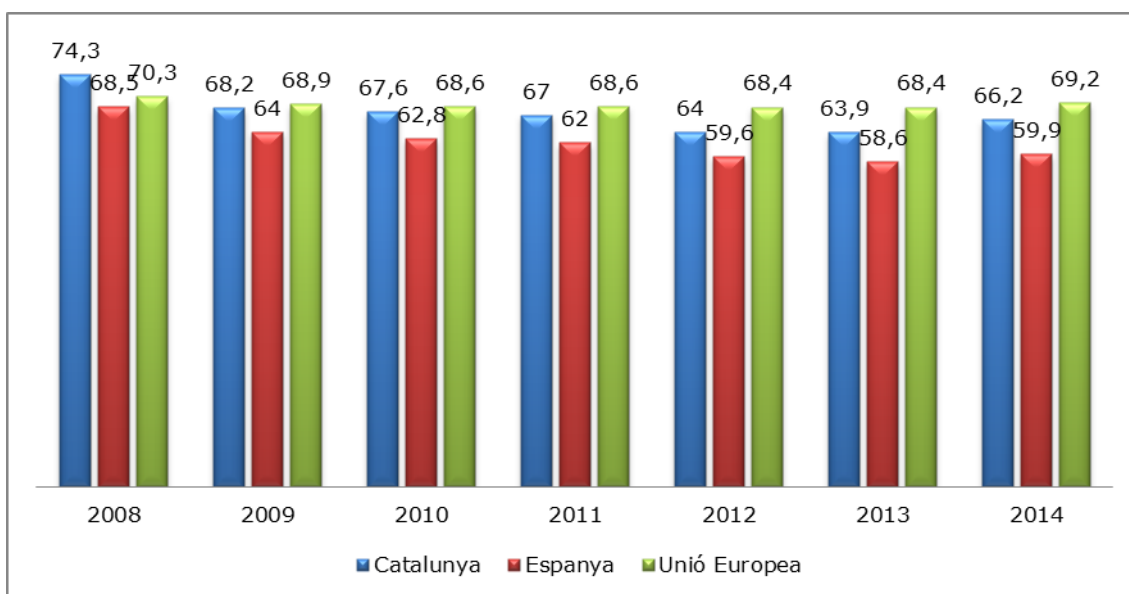
"A Càritas està sobrerrepresentada l'atenció a les famílies monoparentals i a les famílies nombroses. Les dones migrants no tenen suport social i sovint tenen dificultats per relacionar-se amb fills que potser fa anys que no veuen. Es generen relacions familiars difícils que de vegades es tradueixen en adolescents amb dificultats per relacionar-se amb l'entorn." **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona.

2. TREBALL I ATUR

2.1. Ocupació

Definició | Es calcula dividint el nombre de persones ocupades de 20 a 64 anys entre la població total del mateix grup d'edat. Les persones ocupades són totes aquelles de 20 anys i més que durant la setmana de referència de realització de l'enquesta tenien qualsevol ocupació a canvi d'un sou, salari, benefici empresarial o guany familiar. És el principal indicador de l'Estratègia Europa 2020 en l'àmbit del mercat de treball, que segons els criteris establerts hauria d'arribar al 75% l'any 2020.

Gràfica 11. Evolució de la taxa d'ocupació de 20 a 64 anys a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2009– 2014 (%)

Font: Idescat (a partir de dades de l'Enquesta de població activa de l'INE) i Eurostat.

Taula 12. Taxa d'ocupació de 20 a 64 anys a Catalunya, Per sexe, 2014 (%)

	Homes	Dones	Total
Catalunya	69,6	62,7	66,2
Espanya	65	54,8	59,9
Unió Europea	75	63,5	69,2

Font: Idescat (a partir de dades de l'Enquesta de població activa de l'INE) i Eurostat.

**Taula 13. Població ocupada assalariada per nivell de formació assolit (CNED-2014).
2n trimestre 2015 (%)**

Analfabets i educació primària	7%
Educació secundària primera etapa	26%
Educació secundària segona etapa	23%
Educació superior	44%

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat (a partir de dades de l'Enquesta de població activa de l'INE)

Anàlisi

- **La taxa d'ocupació de 20 a 64 anys a Catalunya l'any 2014 és del 66,2%**, tres punts per sota la mitjana de la Unió Europea i sis punts per sobre l'espanyola. Tot i que s'observa una tendència a la millora, encara **queda lluny de l'objectiu europeu per l'any 2020** segons el qual la taxa d'ocupació hauria de ser del 75%. Els efectes de la crisi encara són presents i la taxa d'ocupació del 66,2% de l'any 2014 queda lluny del 74,3% d'ocupació de l'any 2008. Cal també valorar que l'indicador de l'increment de l'ocupació ens amaga un fet molt greu que és el deteriorament de la qualitat d'aquesta ocupació que més endavant veurem es caracteritza per la seva precarietat
- Si ens fixem amb les diferències per sexe, la taxa d'ocupació de les dones de 20 a 64 anys a Catalunya l'any 2014 és similar a la taxa europea (62,7% i 63,5% respectivament); en canvi, la taxa d'ocupació dels homes catalans és del 69,6% davant el 75% dels homes de la UE. Això s'explica per l'augment de la taxa d'activitat femenina i perquè els sectors productius on es crea ocupació són els que habitualment ocupen les dones (els de cura de la persona).
- El nivell d'estudis és un factor determinant per la incorporació al món laboral. Les persones amb un nivell d'estudis superior tenen una taxa d'ocupació superior. No obstant això, el fet de tenir estudis superiors no comporta actualment tenir un contracte laboral corresponent a la titulació acadèmica assolida, la crisi ha provocat un seriós desajust entre l'oferta i la demanda al mercat laboral.

2.2. Evolució recent de l'atur

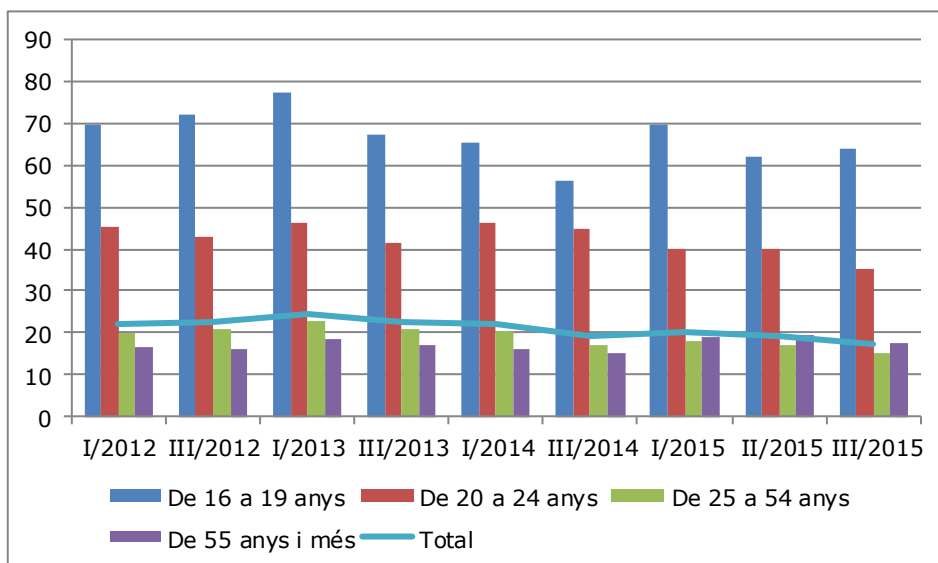
Definició | L'Enquesta de Població Activa considera aturades aquelles persones de 16 anys o més que reuneixen simultàniament les condicions següents: a) estar sense feina, no haver tingut una ocupació per compte d'altri ni per compte propi durant la setmana de referència; b) en recerca de feina: haver iniciat la recerca de feina per compte aliè, o haver fet gestions per establir-se pel seu compte durant el mes precedent; c) estar disponible per treballar, en condicions de començar a fer-ho en un termini de dues setmanes.

Taula 14. Taxa d'atur a Catalunya. Per grups d'edat, dades trimestrals (%)

	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 54 anys	De 55 anys i més	Total
I/2008	28,3	14,6	6,7	4,6	7,5
III/2008	34,6	15,8	8,0	4,3	8,8
I/2009	52,8	31,7	14,8	8,6	16,2
III/2009	54,8	32,3	14,1	9,8	15,9
I/2010	63,1	33,6	16,6	10,2	17,9
III/2010	59,4	31,5	15,6	13,1	17,3
I/2011	71,8	36,5	17,1	13,8	18,9
III/2011	54,6	39,8	18,0	12,1	19,4
I/2012	69,8	45,2	20,1	16,6	22,0
III/2012	71,9	43,1	20,8	15,9	22,5
I/2013	77,6	46,3	22,7	18,7	24,4
III/2013	67,5	41,4	20,9	17	22,6
I/2014	65,3	46,3	20,5	16,3	22,1
III/2014	56,2	45,0	17,0	15,1	19,1
I/2015	69,7	40,0	17,9	19,0	20,0
II/2015	62,2	40,0	16,8	19,3	19,1
III/2015	64,2	35,2	15,2	17,5	17,5

Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Gràfica 12. Evolució de la taxa d'atur a Catalunya. Per grups d'edat, dades trimestrals 2012-2015 (%)

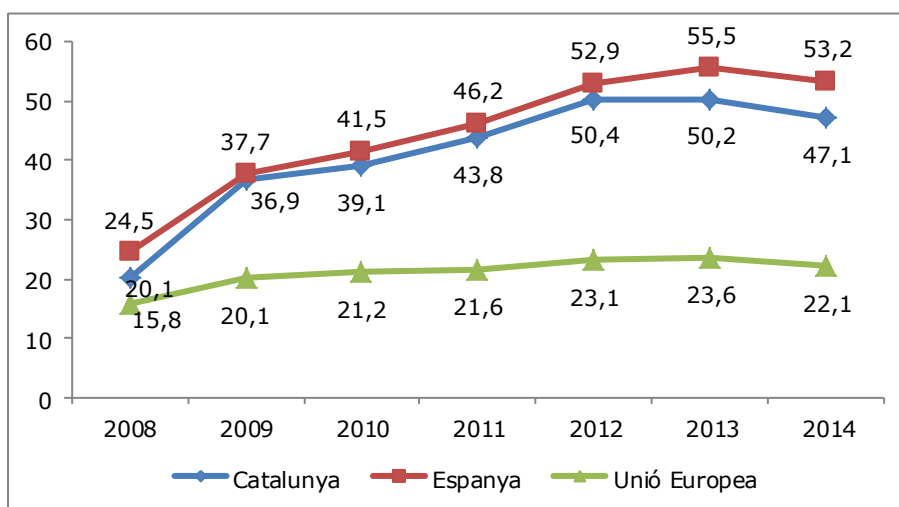
Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Taula 15. Taxa d'atur a Catalunya. Per sexe i grups d'edat, dades trimestrals (%)

	Homes				Dones			
	16 a 19 anys	20 a 24 anys	25 a 54 anys	55 anys i més	16 a 19 anys	20 a 24 anys	25 a 54 anys	55 anys i més
I/2008	25,9	15,5	5,8	4,3	31,7	13,5	7,8	5,3
III/2008	40,0	18,4	8,4	4,0	27,0	12,7	7,4	4,6
I/2009	61,4	35,3	15,7	7,9	40,5	27,6	13,7	9,6
III/2009	53,7	33,7	15,0	9,9	55,7	30,8	13,1	9,6
I/2010	68,6	40,1	17,8	9,2	55,3	26,4	15,3	11,6
III/2010	66,2	37,6	15,7	13,7	51,8	24,5	15,4	12,2
I/2011	78,1	44,2	17	14,5	62,2	28,6	17,1	12,8
III/2011	59,6	45	18,8	12,2	47,6	34,4	17,1	11,9
I/2012	71,1	50,6	20,3	17	68,3	39,8	19,9	16
III/2012	78,9	44,8	21	16,6	63,4	41,1	20,6	14,9
I/2013	82,1	49,9	23,4	19	70,4	42,3	22	18,3
III/2013	70,3	46,6	21,4	17,1	64,2	35,7	20,4	16,9
I/2014	67,6	47	21,3	17,8	61,1	45,5	19,6	14,4
III/2014	54,6	46,3	16,3	17,6	58,6	43,3	17,7	13,8
I/2015	72,6	41,9	17,2	20,1	65,8	37,9	18,6	17,7
II/2015	54,4	42,7	15,6	18,9	74,2	37,3	18,1	19,7
III/2015	65,0	37,9	14,2	16,6	63,3	32,8	16,4	18,7

Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Gràfica 13. Taxa d'atur de menors de 25 anys a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2008-2014 (%)

Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE i Eurostat

Anàlisi

- Els elevats índex d'atur segueixen sent una de les **principals causes de les situacions de pobresa i exclusió social**. L'atur continua essent un problema important que ens indica que la crisi no s'ha acabat. És una situació que trenca el projecte vital de les persones i una de les principals causes de la pobresa. Tanmateix a partir del primer trimestre de 2014 aquest indicador mostra una lleugera tendència a la millora que es manté fins al tercer trimestre de 2015. L'atur masculí supera lleugerament el femení, malgrat la destrucció de llocs de treball en el sector públic (sanitat i educació) que està fortament feminitzat ha fet aproximar, en els darrers anys, els percentatges d'atur entre

homes i dones. Però un fet preocupant és que el tipus dels nous contractes majoritari és temporal i amb jornades parcials.

- Si posem el focus a l'edat, **gairebé la meitat dels joves menors de 25 anys estan a l'atur l'any 2014 (el 47,1%)**, un percentatge que duplica la taxa d'atur juvenil europea que és del 22,1%. Si comparem les dades 2014 amb les de l'inici de la crisi, veiem com la crisi ha afectat clarament les possibilitats dels joves a tenir una feina (des del 2008 fins ara la taxa d'atur dels menors de 25 anys a Catalunya ha augmentat més del doble, passant del 20,1% l'any 2008 al 47,1% l'any 2014. Si observem dades trimestrals, s'observa una tendència a la millora els tres primers trimestres del 2015 que caldrà veure si es manté.

2.3. Atur de llarga durada

Definicions

Taxa d'atur de llarga durada: Percentatge d'aturats que porten un any o més en situació d'atur en relació a la població activa total.

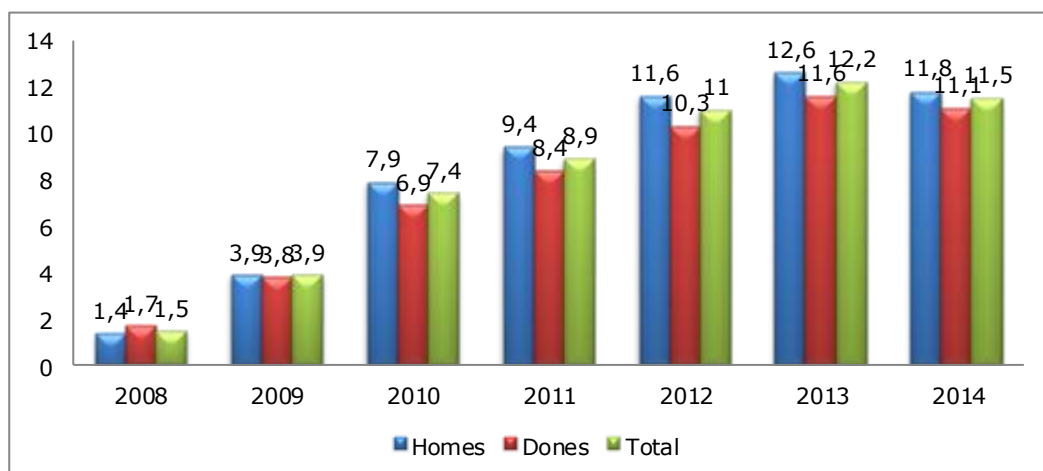
Taxa d'atur de llarga durada en l'atur total: Percentatge d'aturats de llarga durada respecte el total d'aturats.

Taula 16. Taxa d'atur de llarga durada a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2014 (%)

	Homes	Dones	Total
Catalunya	11,8	11,1	11,5
Espanya	12,3	13,7	12,9
Unió Europea	6,0	6,2	6,1

Font: Idescat (a partir de dades de l'INE) i Eurostat

Gràfica 14. Evolució de la taxa d'atur de llarga durada a Catalunya. Per sexes, 2009-2014 (%)

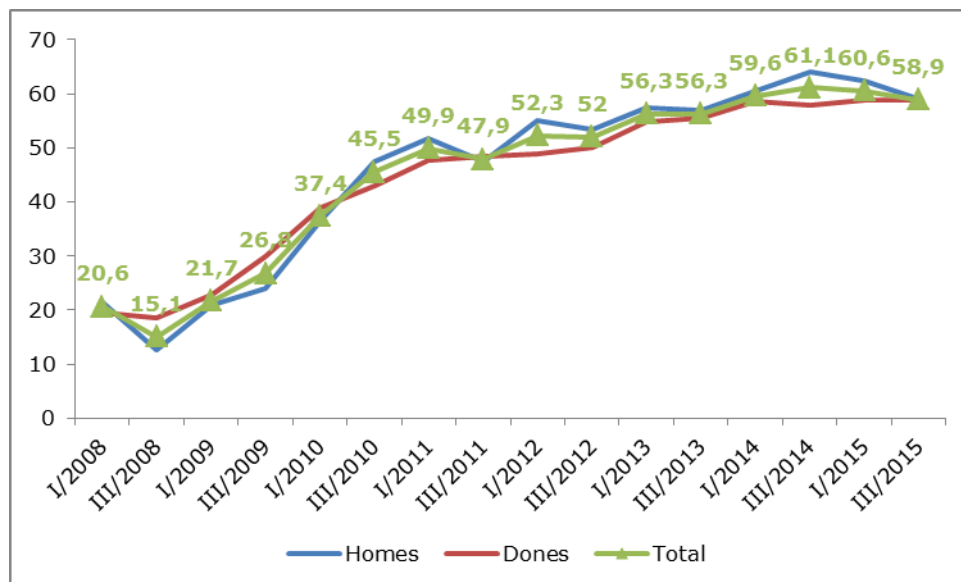
Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE

Taula 17. Taxa d'atur de llarga durada a Catalunya en relació a la taxa global d'atur. Per sexes, dades trimestrals (%)

	Homes	Dones	Total
I/2008	21,5	19,6	20,6
III/2008	12,7	18,5	15,1
I/2009	20,9	22,8	21,7
III/2009	24,1	29,9	26,8
I/2010	36,5	38,9	37,4
III/2010	47,4	43,0	45,5
I/2011	51,7	47,6	49,9
III/2011	47,5	48,4	47,9
I/2012	55,1	48,9	52,3
III/2012	53,5	50,0	52,0
I/2013	57,5	54,7	56,3
III/2013	56,9	55,6	56,3
I/2014	60,5	58,6	59,6
III/2014	64	57,9	61,1
I/2015	62,3	58,8	60,6
II/2015	63	56,6	59,9
III/2015	59,1	58,8	58,9

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE

Gràfica 15. Taxa d'atur de llarga durada a Catalunya en relació a la taxa global d'atur. Per sexes, dades trimestrals (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Anàlisi

- La taxa d'atur de llarga durada és un dels millors indicadors al nostre abast per poder analitzar les entrades i sortides a situacions més estables d'exclusió i exclusió severa. **L'any 2014 la taxa d'atur de llarga durada en relació a la població activa a Catalunya és de l'11,5%, gairebé el doble que la mitjana de la Unió Europea, que és del 6,1%.**
- **L'atur de llarga durada va augmentar de manera molt considerable entre el 2008 i el 2010**, sobretot a causa del gruix de persones que es van quedar sense feina als inicis de la crisi. Des d'aleshores va augmentar fins el 2013 (12,2%), i entre aquest any i el 2014 s'observa una lleugera millora. Segons aquestes dades, l'11,% de la població que fa dos anys va perdre la feina encara no n'ha pogut trobar una altra amb l'agregant que moltes d'aquestes persones aturades ja no reben cap prestació, i per tant estan en un risc elevat de pobresa. Tanmateix, s'observa una **lleugera millora d'aquest indicador entre els anys 2013 i 2014** que caldrà veure com evoluciona. Aquesta realitat afecta lleugerament més els homes que les dones ocupades.
- És interessant observar quin és el percentatge d'aturats de llarga durada entre la població total aturada. **Des del primer trimestre de l'any 2012, més de la meitat de les persones en situació d'atur a Catalunya fa un any o més que busquen feina**, el tercer trimestre de 2015 representen el 58,9% dels aturats. Ens trobem, doncs, amb situacions de cronificació de l'atur i d'exhauriment de les prestacions en un sistema de protecció social fonamentat en les cotitzacions laborals, fet que comporta una dependència de les ajudes puntuals dels serveis socials o de les entitats socials.
- Aquestes dades mostren la **poca eficàcia de les polítiques d'ocupació per fer front a aquesta realitat i per dissenyar i oferir als aturats plans integrats**. Avui es fa necessari replantejar les polítiques d'ocupació, oferint un suport de més qualitat i ampliant les programes especialitzats d'inserció laboral i de capacitació d'acord amb les necessitats del mercat laboral.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

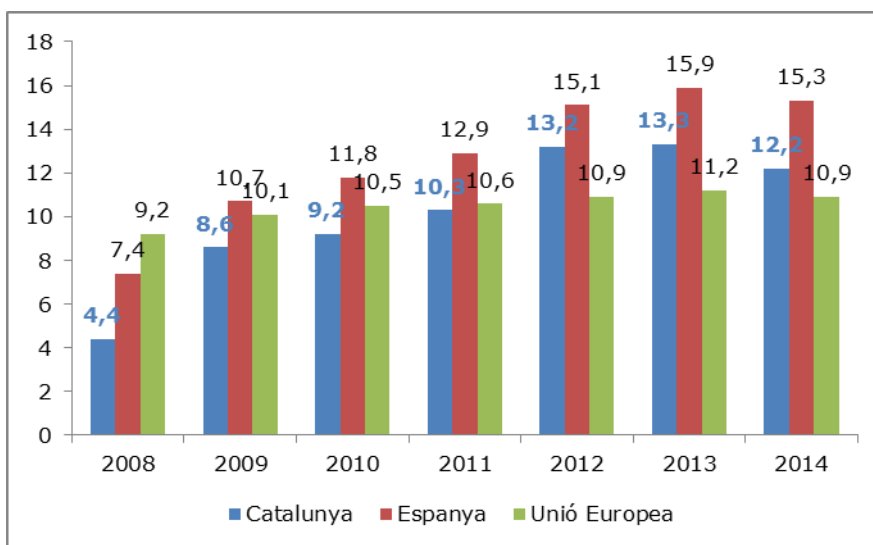
"Ens arriben molts casos de gent en situació d'atur de llarga durada, homes de més de 55 anys que porten temps fen feinetes aquí o allà. Alguns són veïns del barri que mai haguessin pensat haver de venir a demanar ajuda al centre." **Roger Fe**, Centre d'Acollida Assís

"La preocupant situació del mercat laboral té més a veure amb la reforma laboral que amb els ajustos econòmics i el dèficit públic. En nom de l'increment de la productivitat s'ha permès un mercat laboral sense cap tipus de qualitat, on els drets més elementals són vulnerats, amb salaris cada cop més baixos i amb contractes per a jornades molt curtes malgrat que els treballadors acaben treballen moltes més, que es cobren en tot cas en negre. Estem fabricant els pobres de demà, perquè aquests treballadors precaris no hauran cotitzat prou per tenir dret a una pensió digna en el futur." **Teresa Crespo**, ECAS

2.4. Llars sense ocupació

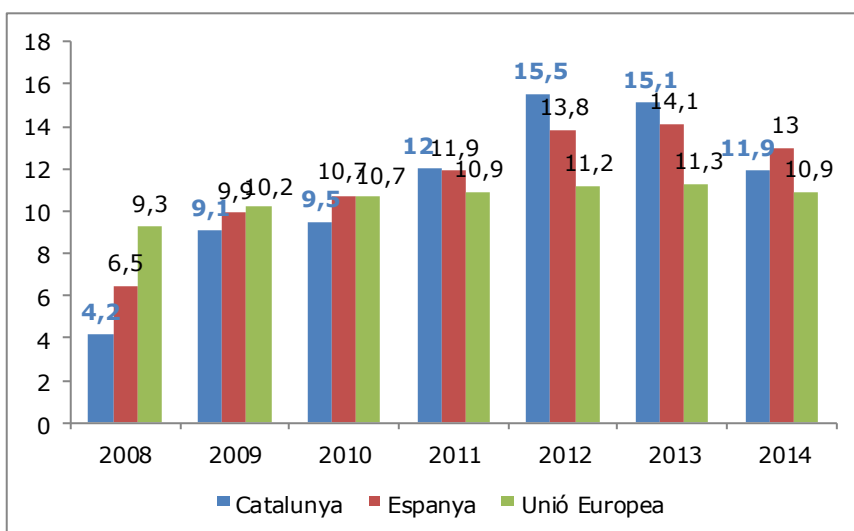
Definició | Percentatge de persones de 0 a 17 anys i de 18 a 59 anys que viuen en llars on cap dels seus membres treballa, en relació al total de persones del mateix grup d'edat del conjunt de la població. Aquest indicador ofereix una primera visió de quanta gent pot veure's afectada per les situacions d'exclusió laboral d'altres persones de les quals depenen totalment o parcialment.

Gràfica 16. Evolució de la població de 18 a 59 anys en llars sense ocupació a Catalunya, Estat espanyol i Unió Europea, 2009–2014 (%)

Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa de l'INE i Eurostat

Gràfica 17. Evolució de la població de 0 a 17 anys en llars sense ocupació a Catalunya. Per sexe, 2009–2014 (%)

Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa de l'INE i Eurostat

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Anàlisi

- L'any 2014 el **12,2% de la població adulta viu en llars sense ocupació a Catalunya**, un punt per sota respecte l'any 2013 però vuit punts per sobre des de l'inici de la crisi. **Més d'1 de cada 10 nens viu en llars sense ocupació** (l'11,9% de la població de 0 a 17 anys, set punts més que l'inici de la crisi l'any 2008), tot i que s'observa un descens del nombre d'infants que viuen en llars sense ocupació entre el 2013 i el 2014 (l'any 2014 és de l'11,9% mentre que l'any 2013 havia arribat al 15,5%).
- Aquesta realitat es tradueix en un increment de la pobresa i especialment comporta un **increment de la pobresa infantil**, com ja hem apuntat anteriorment. La raó està intrínsecament relacionada amb l'**atur de llarga durada** que comporta l'exhauriment de les prestacions d'atur i per tant, aquestes famílies depenen de les ajudes dels serveis socials, prestacions, les entitats i la xarxa familiar.

2.5. Condicions de treball

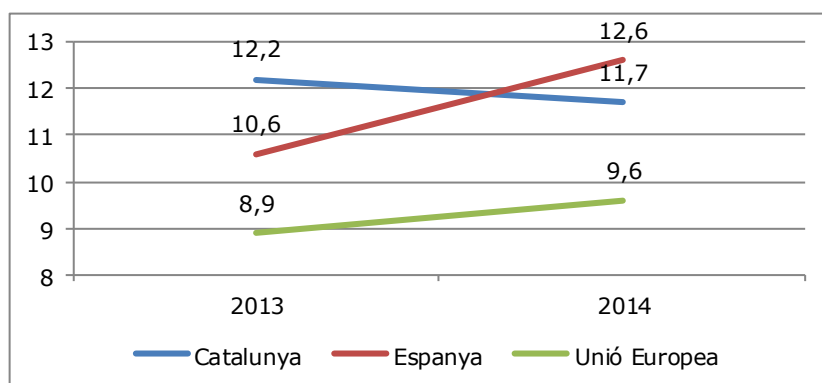
Definicions:

Taxa de temporalitat: Proporció de la població ocupada assalariada amb contracte temporal respecte el total de la població ocupada assalariada.

Taxa d'ocupació a temps parcial: Proporció de la població ocupada a temps parcial respecte el total de la població ocupada. S'entén que un contracte és a temps parcial quan s'hagi acordat la prestació de serveis durant un nombre d'hores al dia, a la setmana, al mes o a l'any inferior a la jornada de treball d'un treballador a temps complet comparable.

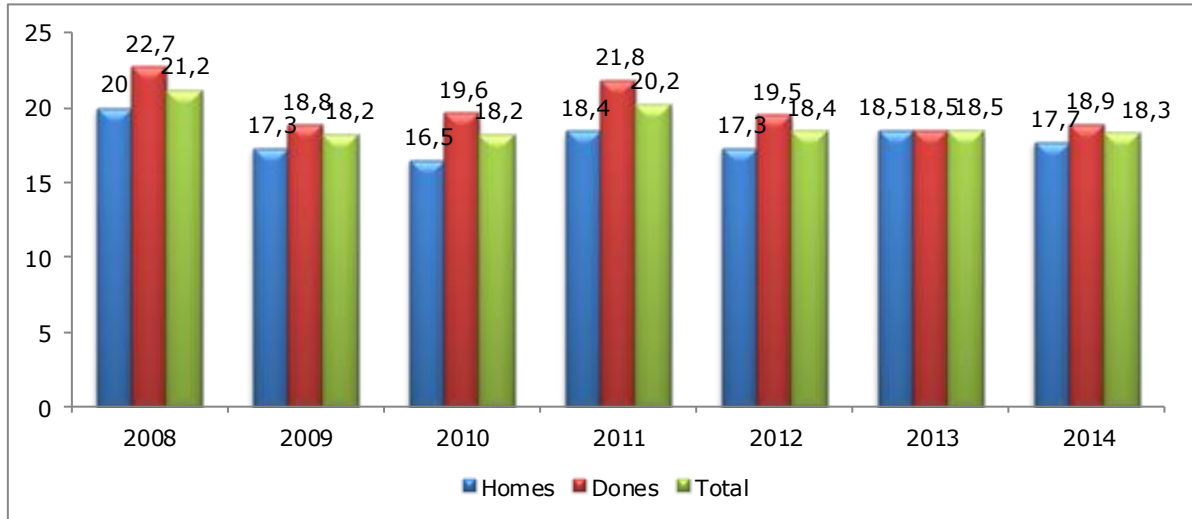
Taxa de risc de pobresa en el treball: Indicador que mostra la proporció de persones que van treballar almenys set mesos durant l'any de referència de la renda (l'any anterior a la data de l'Enquesta de Condicions de Vida) i tenen una renda disponible equivalent per sota del llindar de risc de pobresa.

Gràfica 18. Taxa de risc de pobresa en el treball a Catalunya, Espanya i Unió Europea. 2013 -2014 (%)

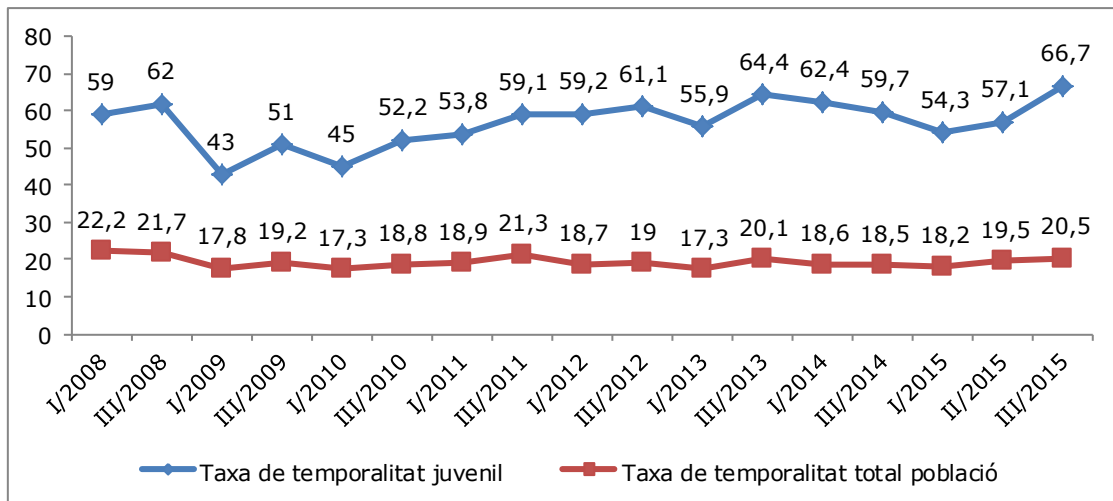
Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE i Eurostat

Gràfica 19. Taxa de temporalitat a Catalunya. Per sexe. Mitjanes anuals, 2008-2014 (%)

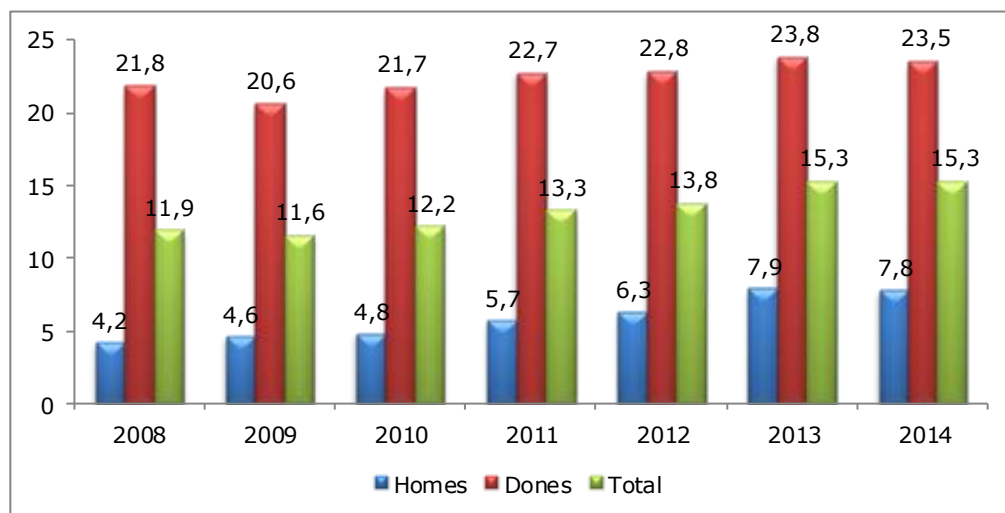
Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE

Gràfica 20. Taxa de temporalitat dels joves entre 16 a 24 anys a Catalunya. Dades trimestrals (I i III trimestre) 2008-2015 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de Idescat i Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE

Gràfica 21. Taxa d'ocupació a temps parcial a Catalunya. Per sexe. Mitjanes anuals, 2008-2014 (%)

Font: Idescat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE

Anàlisi

- **Tenir una feina no implica tenir un bon nivell de vida que permeti cobrir les necessitats bàsiques.** Indicadors com la temporalitat, el tipus de jornada o la retribució ens permeten veure si la persona gaudeix d'unes condicions laborals acceptables o bé pel contrari està un grau de precarietat i inseguretat elevat.
- Els llocs de treball que es generen actualment en aplicació de la darrera reforma laboral, no comporten bones condicions laborals ni salaris justos. Tenim un mercat laboral precaritzat, amb situacions de contractes laborals temporals per mesos, dies i fins i tot hores. **El percentatge de treballadors amb un contracte temporal és del 18,3% a Catalunya l'any 2014. Aquesta modalitat contractual afecta especialment els joves que segons dades trimestrals d'EPA de 3r trimestre 2015 la taxa de temporalitat dels joves d'entre 16 i 24 anys és del 66,7%**, tres vegades més que la mitjana de la població el mateix trimestre (20,5%), i superior a la taxa de temporalitat dels joves europeus (la taxa de temporalitat dels joves entre 15 i 24 anys a la Unió Europea l'any 2014 era del 43,4%).
- **El 15,3% de la població ocupada treballa a temps parcial.** La jornada a temps parcial està molt feminitzada, el 23,5% de les dones treballen a temps parcial l'any 2014, percentatge que triplica el 7,8% dels homes. El fet de què les dones treballin en aquest tipus de jornada és degut a què no han trobat cap altre oferta laboral, i per tant es veu obligades a acceptar aquestes ofertes. Un altre factor que afegeix dificultat a l'activitat de les dones, és que les retallades en els serveis de benestar social (escoles bressol i cura a la gent gran) i l'empobriment de les famílies ha suposat una major càrrega de treball domèstic per aquestes que en algunes ocasions ha repercutit en el tipus de jornada laboral.
- La proliferació de llocs de treball amb condicions laborals precàries (temporalitat, salaris baixos, etc.) continua alimentant el fenomen dels **treballadors i les treballadores**

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

pobres: l'any 2014 un 11,7% de les persones amb feina tenen uns ingressos que no superen el llindar de la pobresa.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"El treballador pobre sovint no té dret a prestacions perquè està per sobre del límit dels barems de les ajudes socials, que no tenen en compte les despeses de la llar. Hi ha treballadors que són pobres i no tenen dret a res. Aquesta gent acaba sovint a les portes de Càritas i altres entitats que, a l'hora de donar les ajudes, tenim en compte també les despeses." **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona

"La gent vol treballar i té ganes d'estar activa fins i tot sense cobrar. S'abusa de l'estereotip que hi ha gent que no vol treballar." **Ferran Busquets**, Arrels Fundació

"Tenim molts casos de persones amb contractes laborals que treballen el doble d'hores sense cobrar-les ni cotitzar-les. I tot això en un sistema de protecció social molt vinculat a la relació de les persones amb el món laboral. El discurs està ple d'estereotips i de prejudicis: moltes vegades quan es parla de mares d'origen migrant hi ha la idea que perquè són d'altres cultures no volen treballar, i això no és així. La nostra experiència és que tothom vol treballar per tirar endavant la família i sentir-se una persona que aporta, però quan no es té una xarxa sòlida, no és fàcil aconseguir-ho. I una altra qüestió és que puguin fer-ho amb les condicions de dignitat que mereixen." **Roger Garcia**, Casal dels Infants

"Ens trobem amb moltes persones que treballen en condicions precàries: dones llatines que treballen com a empleades domèstiques, per hores; gent que ha de fer hores extres en empreses sense cobrar-les sota l'amenaça de fer-los fora si s'hi neguen; persones que viuen de la pesca en un sector molt precari; gent que té malalties i ha de treballar per temporades..." **Karmele Equiza**, Fundació Adsis

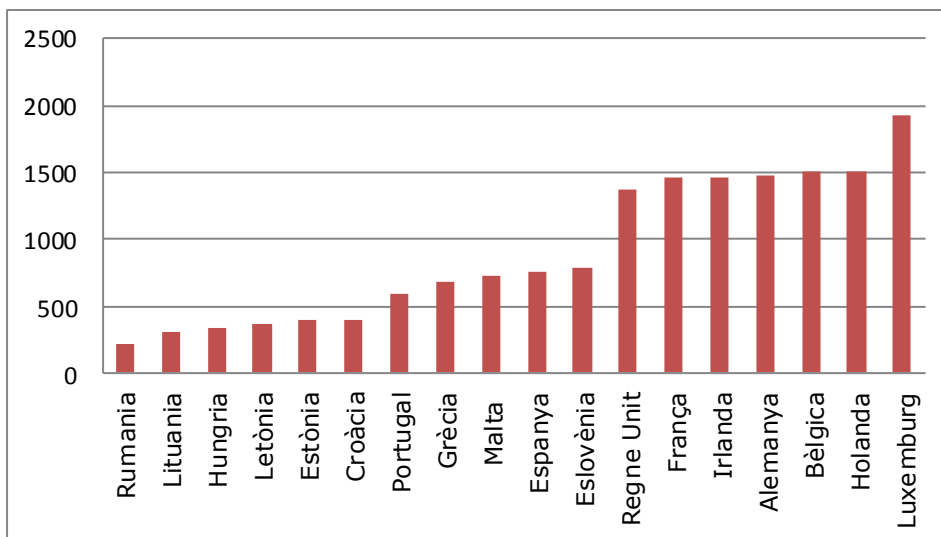
2.6. Ingressos procedents del treball

Definicions

Ingressos procedents del treball: A partir de l'Estadística d'Estructura Salarial publicada per l'Institut Nacional d'Estadística i realitzada en el marc de la Unió Europea es poden conèixer dades de la distribució salarial en relació a diferents variables com el sexe o el tipus de contracte laboral. En aquest apartat també s'analitza el salari mínim interprofessional, que és la quantitat retributiva mínima que percep un treballador segons la jornada de treball. El seu valor és fixat anualment pel govern espanyol, i es fa tenint en compte factors com l'IPC, la productivitat mitja nacional o l'increment de la participació del treball a la renda nacional.

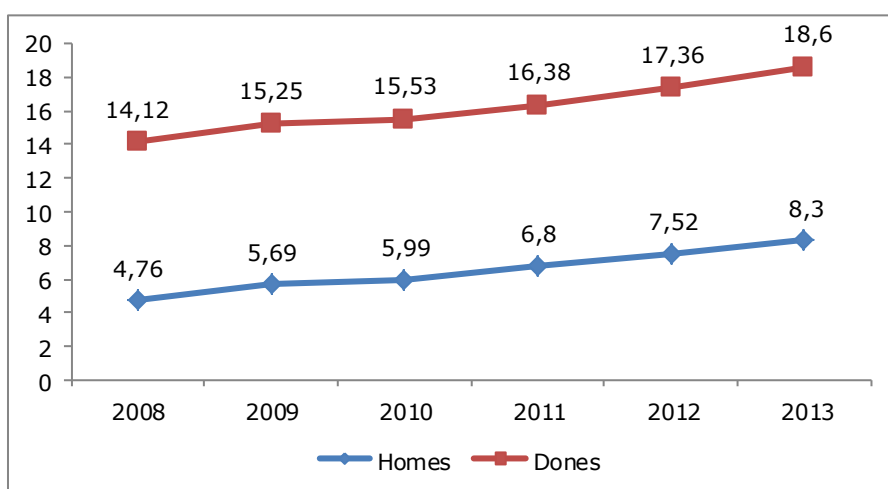
Bretxa salarial de gènere: La bretxa salarial entre homes i dones es defineix com la diferència entre la mitjana del guany salarial brut per hora dels homes i la mitjana del guany salarial brut per hora de les dones.

Gràfica 22. Salaris mínims a la Unió Europea, 2015

Font: Eurostat. Nota: Salaris mínims a 12 pagues

Gràfica 23. Treballadors amb ingressos menors o iguals al salari mínim interprofessional respecte el total de treballadors. Per sexe, 2008-2013 (%)

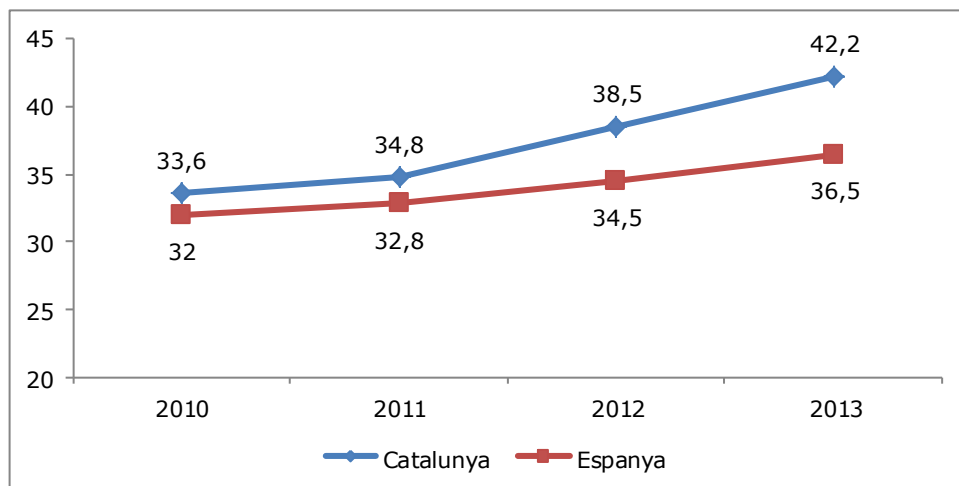
Font: Enquesta anual d'estructura salarial. INE

Taula 18. Salaris mitjos anuals per treballador a Catalunya. Per tipus de contracte i sexe, 2013 (euros)

	Valor			Variació 2012-2013 (%)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Salari brut anual mitjà	27.684,3	20.740,55	24.253,73	-0,5	-0,9	-0,7
Indefinit	29.856,51	21.905,2	25.916,15	0,1	-0,6	-0,3
Temporal	15.776,35	14.096,66	14.960,67	-7	-5,8	-6,3

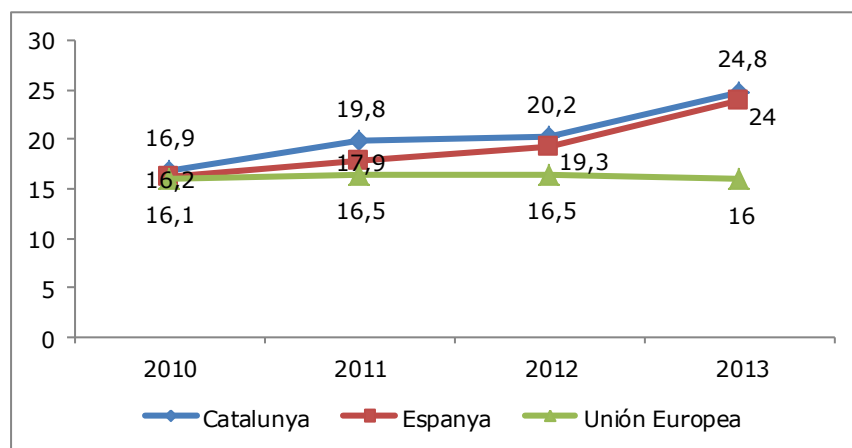
Font: Enquesta anual d'estructura salarial. INE

Gràfica 24. Bretxa salarial entre indefinits i temporals a Catalunya i Espanya, 2010-2013 (%)

Font: Idescat, Enquesta anual d'estructura salarial. INE

Gràfica 25. Bretxa salarial entre homes i dones a Catalunya, Espanya i Unió Europea, 2010-2013 (%)

Font: Enquesta anual d'estructura salarial, INE

Anàlisi

- L'Estat espanyol és del països amb un salari mínim interprofessional (SMI) més baix i on menys ha crescut durant el període de crisi econòmica, l'any 2015 el SMI a Espanya és de 757 euros (en 12 pagues anuals) molt per sota del SMI de països com el Regne Unit, França, Irlanda o Alemanya. D'altra banda, des de l'inici de la crisi, i coincidint amb la reforma laboral, **el percentatge de treballadors amb ingressos iguals o menors al salari mínim interprofessional no ha parat d'augmentar**, amb clares diferències de gènere: 18,6% de les dones davant el 8,3% dels homes.
- Si ens fixem amb el salari mitjà d'un treballador, aquest ha baixat un 0,7% entre el 2012 i el 2013 que se situava als 24.253,73 euros mentre l'IPC pujava en el mateix període. El resultat és una **pèrdua de poder adquisitiu de les famílies que veuen com els**

preus puguen però els seus salaris baixen. L'increment del preu de serveis bàsics com la llum o l'aigua afecta més a les famílies amb pocs recursos ja que són les que destinen una part important de la seva renda a fer front a aquestes despeses.

- La precarització del mercat laboral i l'increment de la pobresa entre els treballadors es veuen reflectits en les dades d'estructura salarial: **els treballadors amb un contracte laboral temporal cobren un 42,2% menys que els que tenen un contracte indefinit** (14.960,67 vs. 25.916,15 euros anuals de mitjana). I no es pot oblidar que darrerament el percentatge de contractes temporals és molt més alt que el d'indefinit: el primer semestre de 2015, **els contractes indefinits a jornada completa van representar el 7,5% de la contractació** realitzada a Catalunya, segons dades del Servicio Público de Empleo Estatal.
- A Catalunya encara hi ha un percentatge elevat de dones que no poden accedir a salaris equiparables als homes. Segons dades de l'Enquesta anual d'estructura salarial, **les dones catalanes cobren un 24,8% menys que els homes.**

3. EDUCACIÓ

3.1. Pobresa i nivell formatiu

Definició | Proporció de persones de 16 anys i més amb una renda disponible equivalent per sota el llindar de risc de pobresa, segons nivell de formació assolit.

Taula 19. Taxa de risc de pobresa per nivell de formació a Catalunya, 2014 (%)

Nivell educatiu	%
Educació primària o inferior	26,2
Educació secundària 1r cicle	26,9
Educació secundària 2n cicle	19,1
Educació superior	7,7
Total	19,4

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

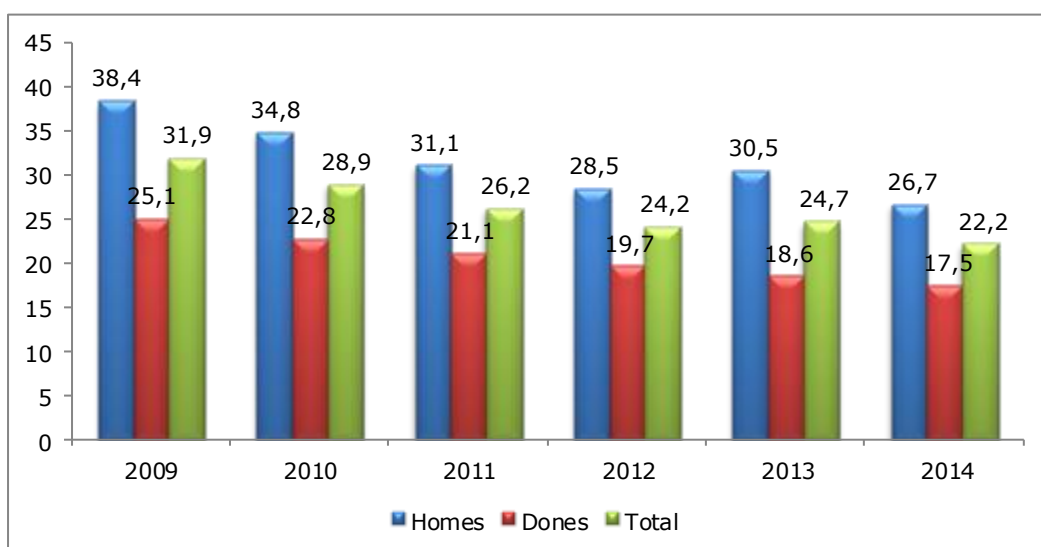
Anàlisi

- La taxa de risc de pobresa està directament relacionada amb el nivell d'estudis de la població, ja que **un nivell d'estudis elevat protegeix davant el risc d'exclusió social i en general dóna majors oportunitats per a tenir una ocupació.** El 26,2% de la població amb un nivell d'educació primària o inferior està en risc de pobresa davant el 7,7% de la població amb estudis superiors assolits. **La diferència de les persones en situació de risc de pobresa amb un baix nivell d'estudis i les persones amb estudis superiors va ser de gairebé 20 punts l'any 2014.** Aquestes dades mostren la importància d'invertir en educació com una eina per reduir el risc de pobresa, les polítiques per combatre l'absentisme i el fracàs escolar són imprescindibles quan, el nivell educatiu assolit comporta per les persones tenir taxes d'atur més elevades i pitjors condicions de treball.

3.2. Abandonament prematur dels estudis

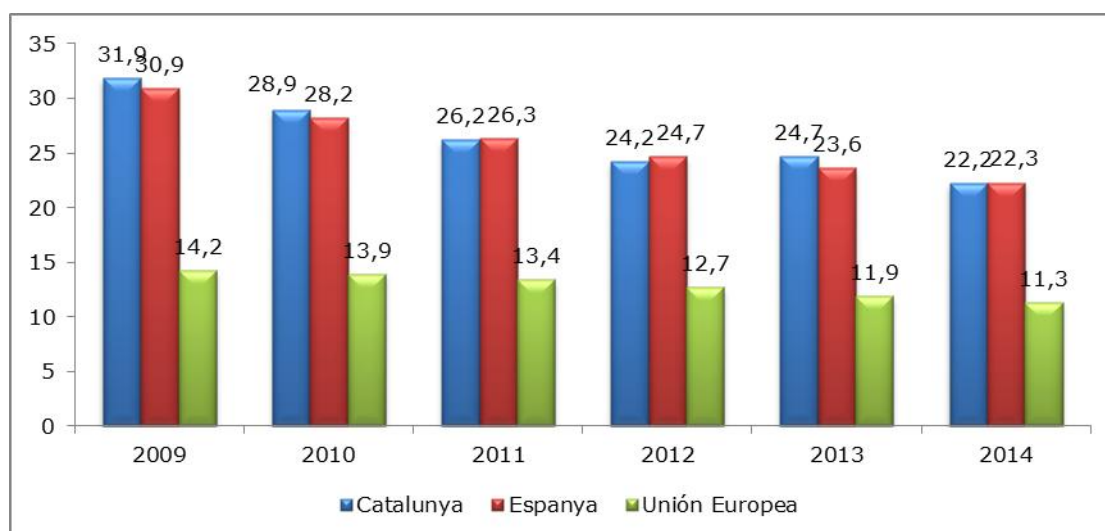
Definició | Percentatge de la població d'entre 18 i 24 anys que ha assolit com a màxim la primera etapa de l'educació secundària respecte al total de població del mateix grup d'edat, i que no ha rebut cap educació o formació en les quatre setmanes precedents a l'entrevista. Es tracta d'un indicador clau per veure l'evolució dels resultats de la política educativa orientada a augmentar el percentatge de joves amb titulació postobligatòria. La Unió Europea s'ha proposat reduir l'indicador d'abandonament prematur dels estudis al 10%.

Gràfica 26. Evolució de l'índex d'abandonament prematur dels estudis a Catalunya. Per sexe, 2009-2014 (%)

Font: Idescat, INE i Eurostat

Gràfica 27. Evolució de l'índex d'abandonament prematur dels estudis a Catalunya, Estat espanyol i Unió Europea, 2009- 2014 (%)

Font: Idescat, INE i Eurostat

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Anàlisi

- Tot i que en els darrers set anys Catalunya ha reduït en més de 10 punts el percentatge d'abandonament prematur dels estudis a causa de la falta d'oportunitats laborals de la crisi, l'any 2014 aquesta taxa és del 22,2% i **segueix doblant la mitjana europea**. Queda lluny, doncs, l'objectiu europeu de reduir aquesta taxa al 10% per l'any 2020. La diferència entre homes i dones és notable. **Les dones tenen un percentatge inferior d'abandonament escolar**, l'any 2014 era gairebé 10 punts inferior a la dels homes (el 17,5% de les dones davant el 26,7% dels homes).
- El fet que gairebé 1 de cada 4 joves abandoni els estudis de manera prematura és preocupant si tenim en compte que l'educació és el sistema capaç de trencar amb la transmissió de la pobresa entre generacions. Quedar-se amb el nivell educatiu obligatori o no assolir-lo, comporta situacions d'atur, males condicions de treball i en definitiva un major risc de patir pobresa.
- Tot i que no disposem de dades estadístiques, la Federació d'Entitats d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (FEDAIA)³ explica que a les Unitats d'Escolarització Compartida on s'intenta que els adolescents de 14 a 16 anys en situació de fracàs escolar acabin l'ESO, la majoria de casos es tracta de joves en situació d'alt risc d'exclusió social, amb entorns familiars en situació de pobresa. D'altra banda, la Fundació Adsis ha publicat recentment un estudi⁴ que mostra les desigualtats existents entre els adolescents que pateixen risc d'exclusió social amb els que no pateixen aquest risc. Entre els resultats de l'estudi destaca que els adolescents en risc d'exclusió social realitzen menys activitats extraescolars, tenen menys accés a Internet a casa i l'entorn d'estudi és poc favorable; en conseqüència tenen un rendiment acadèmic més baix i menys autoestima.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"Hi ha un problema estructural: com que el sistema laboral en època de bonança estava basat en la manca de qualificació laboral, molts joves van deixar d'estudiar per posar-se a treballar en el món de la construcció amb sous de 3.000 euros, fenomen molt lligat a les hipoteques i els lloguers elevats. Ara detectem més desmotivació dels joves, sobretot els d'origen migrant, que no veuen motius per estudiar quan els seus pares que havien estudiat ara no tenen feina. Sembla que s'ha aturat l'ascensor social de l'educació: les noves generacions viuran pitjor que els seus pares, tot i tenir estudis superiors." **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona

"Hi ha joves que estudiarien, però no poden continuar per falta de diners. Tanmateix, creiem molt important l'actitud de la famílies envers els estudis: hi ha casos en què la família, tot i ser pobre, és lluitadora i valora els estudis per als fills. Aquests xavals tenen més esperit de superació a l'hora d'estudiar." **Karmele Equiza**, Fundació Adsis

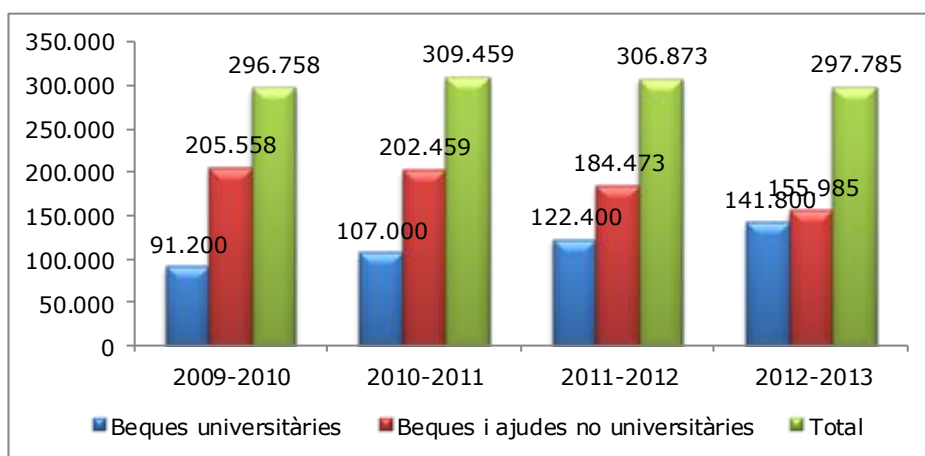
³ ANTÓ, C. "Superar el fracàs escolar a Catalunya". Article publicat a El Periódico 10.11.13.

⁴ Desigualdad invisible. Análisis comparativo entre adolescentes en riesgo de exclusión social y restos de estudiantes de ESO. Informe de resultados. 2015. Fundación Adsis. L'estudi s'ha fet mitjançant una enquesta a estudiants d'ESO de diferents instituts de l'estat espanyol.

3.3. Inversió en beques

Definició | Percentatge de la despesa educativa total que es destina a beques i ajudes econòmiques. Les beques als estudis són un ajut econòmic que rep una persona per dur a terme els seus estudis. L'objectiu de les beques és garantir l'accés equitatiu a l'educació i compensar les desigualtats econòmiques de l'alumnat i possibilitar el seu accés i continuïtat en el sistema educatiu. Per les seves característiques, la inversió en beques és molt important per assolir l'objectiu europeu 2020 de reduir l'abandonament prematur dels estudis i incrementar l'èxit escolar.

Gràfica 28. Inversió total en beques i ajudes a Catalunya, 2009-2013 (Milions)

Font: Martínez Celorrio, X: "Les beques a estudi". Fundació Jaume Bofill.

Nota: Per primer cop s'ha fet un recompte de la inversió total en beques, sumant totes les partides de beques i ajudes que apareixen en fonts disperses (subvenció de matrícula o places, llibres, desgravacions fiscals, prestacions familiars, vals o xecs menjador, crèdits per a l'educació, beques salari)

Anàlisi

- Les dades mostren com des de l'inici de la crisi, a Catalunya s'ha incrementat la inversió en beques universitàries però, per contra, **s'ha reduït la inversió en beques i ajudes no universitàries** (entre els cursos 2009-2010 i 2012-2013 s'ha retallat 49 milions, que representa una reducció del 24%). Segons l'Enquesta a la Joventut de Catalunya de l'any 2012, només el 8% dels joves han obtingut una beca al llarg dels estudis secundaris, en canvi el 30% dels estudiants universitaris han obtingut alguna beca al llarg dels seus estudis.
- L'informe "Les beques a estudi" de la Fundació Jaume Bofill exposa que **el sistema de beques actual no està plantejat per prevenir el fracàs i l'abandonament prematur dels estudis** ja que exclou una part de l'alumnat de 12 a 24 anys que més podria necessitar aquest suport: el sistema exclou els repetidors de curs i no té en compte la possibilitat de recuperar els abandons entre 18-24 anys, tenint en compte que segons l'estudi "El abandono educativo temprano: estudio del caso español"⁵ el 53% dels fills de famílies desafavorides han repetit curs abans dels 15 anys i el 79% dels abandons viuen en llars que arriben a fi de mes amb dificultat o molta dificultat.

⁵ Estudi realitzat per l'Instituto Valenciano de Investigaciones Económicas i publicat pel Ministerio de Educación y Cultura l'any 2012. Tot i que les dades no estan actualitzades, creiem que poden mostrar tendències.

4. HABITATGE

4.1. Taxa de risc de pobresa per règim de tinença de l'habitatge

Definició | Percentatge de persones que viuen en llars amb una renda total disponible inferior al llindar de pobresa per aquell tipus de llar. Segons règim de tinença de l'habitatge: propietat, cessió gratuïta o lloguer.

Taula 20. Taxa de risc de pobresa segons tinença de l'habitatge a Catalunya, 2014

	Taxa de risc de pobresa
Propietat	15,4
Lloguer	40,3

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE.

Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Anàlisi

La taxa de risc de pobresa afecta majoritàriament a les persones que viuen de lloguer. **L'any 2014 gairebé la meitat de les persones que vivien de lloguer estan en risc de pobresa.** En canvi, la taxa de risc de pobresa de les persones que viuen en habitatge de propietat és de l'15,4%.

4.2. Desnonaments

Definicions

Desnonament: Privació d'una persona de poder utilitzar l'immoble mitjançant una resolució judicial per incompliment del contracte d'arrendament (ja sigui per no pagar el lloguer o la hipoteca).

Execució hipotecària: Procés mitjançant el qual s'ordena la venda d'un bé immoble que estava gravat amb una hipoteca per incompliment del deutor de les obligacions garantides amb la hipoteca.⁶ L'objectiu d'aquesta estadística és oferir trimestralment el nombre de certificacions d'execucions hipotecàries que s'inicien i s'inscriuen en els Registres de Propietat durant el trimestre de referència.

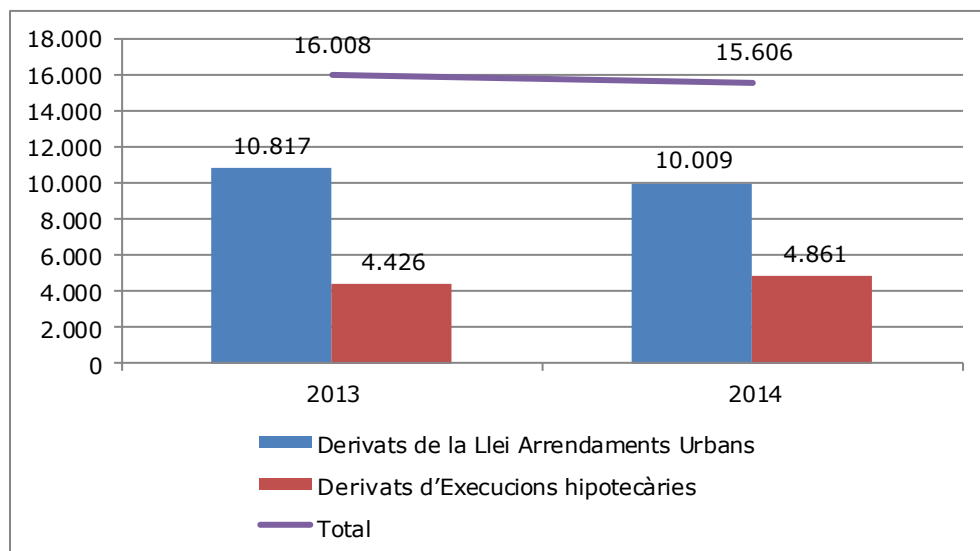
⁶ Les dades que es disposen procedeixen d'una banda de l'estadística que elabora el Consell General del Poder Judicial a partir de les dades que proporcionen els òrgans judicials. Aquesta estadística té la limitació que no diferencia el tipus de bé immoble i inclou habitatges i altres immobles. Les dades del CGPJ permeten veure l'evolució del nombre de desnonaments des de l'inici de la crisi i a partir de l'any 2013 proporciona dades exhaustives dels jutjats de primera instància i es diferencien els desnonaments segons si són derivats de la Llei d'Arrendaments Urbans o d'Execucions Hipotecàries. L'any 2014 l'INE inicia l'Estadística trimestral d'Execucions Hipotecàries que ofereix informació sobre les certificacions d'execucions hipotecàries que s'inicien i s'inscriuen al Registre de la Propietat.

Taula 21. Evolució dels desnonaments practicats pel TSJ a Catalunya. 2013-IT/2015 (Milers)

Any	Derivats de la Llei Arrendaments Urbans	Derivats d'Execucions hipotecàries	Altres	Total
2013	10.817	4.426	765	16.008
2014	10.009	4.861	736	15.606
I/2015	2.714	1.511	195	4.420

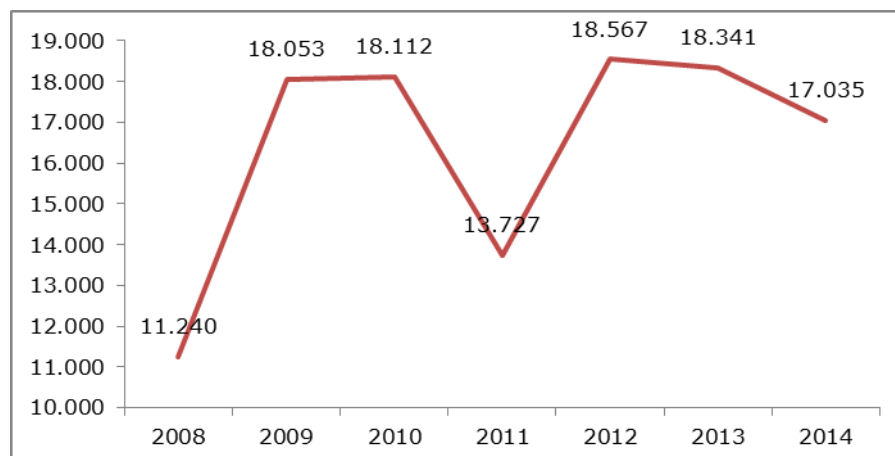
Font: Consejo General del Poder Judicial

Gràfica 29. Desnonaments practicats pel TSJ a Catalunya. 2013-2014 (milers)

Font: Consejo General del Poder Judicial

Gràfica 30. Evolució dels procediments iniciats d'execució hipotecària a Catalunya. 2008-2014 (Milers)

Font: Consejo General del Poder Judicial

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Anàlisi

- L'any 2014 s'han practicat 15.606 desnonaments a Catalunya, una xifra lleugerament inferior a la de l'any 2013 quan es van practicar 16.008 desnonaments. El primer trimestre de 2015 ja se n'han practicat 4.420. **Més de la meitat dels desnonaments practicats a Catalunya (el 64%) l'any 2014 són per impagament del lloguer de la habitatge.** Un percentatge molt similar al del primer trimestre del 2015 quan el 61% dels desnonaments són per impagament del lloguer. Això es veu agreujat per l'existència d'un mercat de lloguer escàs i per la manca d'un parc d'habitatge social. Actualment els habitatges de lloguer social no arriben als 60.000 i **s'estima que hi ha 450.000 habitatges buits molts d'ells propietat d'entitats financeres**⁷.
- La crisi no perdona a la fase anterior al desnonament (que són les execucions hipotecàries que s'inicien a partir de l'impagament de les quotes de la hipoteca al banc). L'atur i els problemes de les famílies per arribar a final de mes ha fet que moltes famílies deixin de pagar els lloguers o les hipoteques. Des de l'inici de la crisi, a Catalunya hi ha hagut més de 100.000 procediments d'execució hipotecària practicats segons dades del Consell General del Poder Judicial⁸. L'any 2014 es van iniciar 17.035 nous procediments per exigir el pagament de deutes. Aquestes dades s'han d'analitzar amb cautela ja que no diferencien el tipus d'habitatge (si és de primera o segona residència) i tampoc si són finques rústiques,....
- Als desnonaments, cal afegir el **creixement de la pobresa energètica**. Des del 2008 els rebuts de la llum i de l'aigua han augmentat un 60% cadascun. Durant el 2014 el 9,3% de les llars catalanes no poden mantenir l'habitatge a una temperatura adequada. Davant aquesta situació i sota la pressió d'entitats socials, el juliol de 2015 el Parlament català va aprovar una proposició de llei basada en la ILP de mesures urgents per donar resposta a l'emergència en l'habitatge i la pobresa energètica.

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"Molta gent que viu en habitatges ocupats o que no poden fer front als subministres utilitzen el nostre servei d'higiene o dutxa." **Roger Fe**, Centre d'Acollida Assís

"Fins fa deu anys podíem afirmar que el xabolisme havia desaparegut de Barcelona; ara n'hi torna a haver lligat a l'economia informal." **Jordi Foix**, Els Tres Turons

"Hi ha famílies que no tenen aigua i llum a casa i han d'anar a buscar aigua a la font. La nostra entitat ha hagut de comprar llanternes a famílies. Ens trobem amb gent que ocupa habitatges o que ha de compartir pis amb altres famílies." **Karmele Equiza**, Fundació Adsis

⁷ Dades extretes de l'informe: Trilla, C i Bermúdez, T (2014). "Un parc d'habitatges de lloguer social. Una assignatura pendent a Catalunya". Debats Catalunya Social. Taula del Tercer Sector. Octubre 2014.

⁸ Les dades d'execucions hipotecàries de 2011 no es poden comparar ja que no estaven disponibles les dades dels jutjats de primera instància.

5. PROTECCIÓ SOCIAL

5.1. Aspectes estratègics: transferències socials

Definició | La comparació entre les taxes de risc de pobresa abans i després de les transferències socials és un indicador de l'efectivitat redistributiva del sistema de protecció social. Amb l'objectiu d'analitzar en quina mesura les prestacions socials permeten reduir les situacions de risc de pobresa, s'analitzen tres tipus de taxes, segons els diferents ingressos comptabilitzats: ingressos previs a totes les transferències socials, ingressos posteriors a les pensions per vellesa, supervivència i ingressos posteriors a totes les transferències socials. L'anàlisi de la taxa de risc de pobresa abans i després de les transferències socials permet veure l'impacte del sistema de protecció social en la reducció del risc de pobresa. És clau entendre quin efecte tenen les transferències públiques sobre les situacions de pobresa que viu la població i quines d'elles tenen un major impacte.

Taula 22. Taxa de risc de pobresa abans i després de transferències socials a Catalunya, 2013-2014 (%)

	2013	2014
Abans de totes les transferències socials	44,1	46,4
Després de pensions, abans d'altres transferències	29,1	29,4
Després de transferències socials	19,8	20,9

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE
Nota: No es mostra l'evolució anual des de l'inici de la crisi econòmica degut a modificacions metodològiques que han comportat un trencament de sèrie (veure nota metodològica).

Taula 23. Taxa de pobresa abans i després de transferències socials a Catalunya. Per sexe i grups d'edat, 2014 (%)

	Abans de totes les transferències	Després de pensions, abans d'altres transferències	Després de totes les transferències
Total HOMES	44,5	28,8	20,2
Menys de 18 anys	40,1	38,2	31,1
De 18 a 64 anys	36,2	29,1	18,4
65 anys i més	85,3	15,5	13,4
Total DONES	48,2	30,0	21,6
Menys de 18 anys	38,6	37,2	28,6
De 18 a 64 anys	39,5	31,2	21,6
65 anys i més	85,1	19,3	15,1
TOTAL POBLACIÓ	46,4	29,4	20,9
menys de 18 anys	39,4	37,7	29,9
De 18 a 64 anys	37,8	30,2	20,0
65 anys i més	85,2	17,6	14,4

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE

Anàlisi

- L'any 2014, la taxa de risc de pobresa abans de qualsevol tipus de transferència social és de 46,4% i passa al 29,4% després de la transferència de pensions i al 20,9%

comptabilitzant totes les transferències socials. **Sense transferències socials, gairebé la meitat dels catalans estarien en risc de pobresa.** Per sexe, el sistema de protecció social beneficia més les dones, que parteixen, però, d'una situació de vulnerabilitat major que els homes abans de les transferències.

- Si ens fixem amb els grups d'edat, en el grup de 65 anys i més es va passar d'un risc de pobresa del 78,1% abans de les transferències socials a un 12,4% després de les pensions i altres transferències socials. Així doncs, el nivell de prestacions del sistema de protecció, i especialment el sistema de pensions, té un **major impacte entre la població de més de 65 anys**. En canvi, una vegada més **la infància és el col·lectiu menys afavorit per les polítiques socials**, fet que explica la poca variabilitat del risc a la pobresa abans i després de rebre aquestes transferències socials, només de 7,7 punts.

5.2. Renda Mínima d'Inserció

Definició El Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció (PIRMI), creat el 1997, té la finalitat de prestar el suport adequat a totes les persones que els calgui per tal d'atendre les seves necessitats bàsiques i afavorir la seva inserció o reinserció social i laboral. Entre les actuacions previstes dins dels plans individuals s'hi inclou la prestació econòmica que es considera en aquest apartat. La llei catalana de mesures fiscals i financeres 7/2011 supedita el programa a la disponibilitat pressupostària i introdueix restriccions en l'accés a la RMI, que perd així *de facto* la seva condició de dret subjectiu.

Taula 24. Evolució històrica de la prestació econòmica de la RMI a Catalunya, 2009-2014⁹

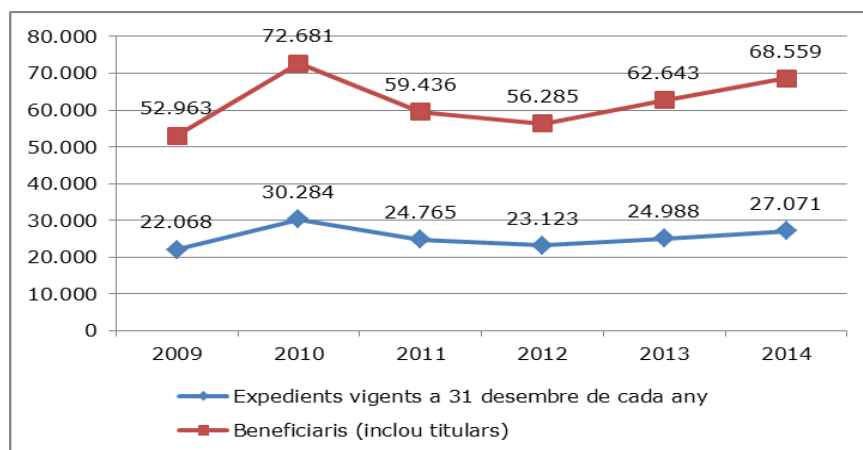
	Expedients vigents a 31 desembre de cada any	Beneficiaris (inclou titulars)	Import executat
2009	22.068	52.963	109.463.419
2010	30.284	72.681	159.795.965
2011	24.765	59.436	170.468.717
2012	23.123	56.285	129.979.299
2013	24.988	62.643	132.762.615
2014	27.071	68.559	173.000.000

Font: Direcció General d'Economia Social i Cooperativa i Treball Autònom. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Nota: S'ha fet un càlcul aproximat del nombre de beneficiaris 2009-2011

⁹ Amb la nova llei catalana de mesures fiscals i financeres (Llei 7/2011), el Govern català va introduir canvis en la RMI. S'introduïen restriccions a l'accés a la prestació, perdent el reconeixement de dret, i es limitava la seva quantia màxima, subjecta a la partida pressupostària aprovada. Els efectes d'aquesta llei es manifesten clarament a les dades.

Gràfica 31. Evolució del número de prestacions econòmiques vinculades a la RMI a Catalunya, 2009-2014

Font: Direcció General d'Economia Social i Cooperativa i Treball Autònom. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Nota: Manca el càlcul aproximat del nombre de beneficiaris 2009-2011

Anàlisi

- El nombre de titulars i beneficiaris de la RMI creix en el darrer any (27.071 titulars el 2014, un 8,3% més que l'any anterior, i 68.559 beneficiaris, un 9,4% més que el 2013), però **no es recuperen els nivells de 2010**. El decret d'agost de 2011 va suposar una important pèrdua de drets de ciutadania i un afebliment de les actuacions de suport a les persones beneficiàries (acompanyament i formació). **L'augment de pressupost dels darrers exercicis no es reflecteix en un augment prou significatiu del nombre de titulars** perquè part de la partida es destina a polítiques actives d'ocupació.
- En un context d'atur elevat (tot i els indicis de canvi de tendència en els darrers trimestres) i de precarització del mercat laboral, amb un 9,4% de les llars amb ingressos inferiors als 9.000 euros anuals, un 12,2% de la població de 18 a 59 anys en llars sense ocupació i una taxa de pobresa infantil del 28,8%, es fan evidents les **limitacions d'un model de protecció social fonamentat en les pensions i en les prestacions per desocupació** (que depenen de les cotitzacions realitzades).
- Les limitacions del sistema actual de prestacions per donar resposta a les situacions de pobresa i risc d'exclusió posa de manifest la **necessitat de reformular el model i l'enfocament de les polítiques socials**. La ILP per una Renda Garantida de Ciutadania (pendent de debatre i votar al Parlament) podria permetre assegurar a tothom els ingressos mínims per a una vida digna i facilitaria la unificació dels diversos ajuts actuals en una única prestació, afavorint així una major racionalització en la gestió del sistema. Resta per definir, però, el nivell d'obligatorietat de treballar per part beneficiaris.

Document base extens per a elaboració de l'informe INSOCAT núm. 6 | POLARITZACIÓ SOCIAL I POBRESA MÉS SEVERA

Aportacions qualitatives d'entitats d'ECAS

"De vegades és difícil que la gent agafi una feina si cobra la RMI perquè després és molt difícil tornar-la a cobrar. Hi hauria d'haver unes prestacions compatibles amb tenir feina, que es poguessin alternar o fins i tot mantenir tenint en compte que amb algunes feines no es pot viure. A més, la fragmentació de les ajudes categoritza les famílies com si n'hi hagués que només poden pagar la llum, d'altres el menjador escolar... quan cada vegada hi ha més famílies que no poden pagar res." **Mercè Darnell**, Càritas Diocesana de Barcelona

"Hem de parlar dels drets de ciutadania. Si hi hagués una Renda Garantida de Ciutadania, moltes de les situacions de pobresa actuals es reduïren o desapareixerien. Cal recordar que l'article de 24.3 de l'Estatut de Catalunya preveu que el govern garanteixi a tothom els ingressos mínims per a una vida digna." **Teresa Crespo**, ECAS

"L'impacte de la Renda Garantida de Ciutadania no seria només econòmic, sinó també en termes de dignitat de les persones. És una mesura necessària per reduir l'estigma que generen determinades prestacions i ajudes socials, així com la manera de gestionar-les." **Roger Garcia**, Casal dels Infants